

novoměstský kurýr

04/2017

ČLÁNKY - INFORMACE - AKTUALITY - NÁZORY - FOTOGRAFIE

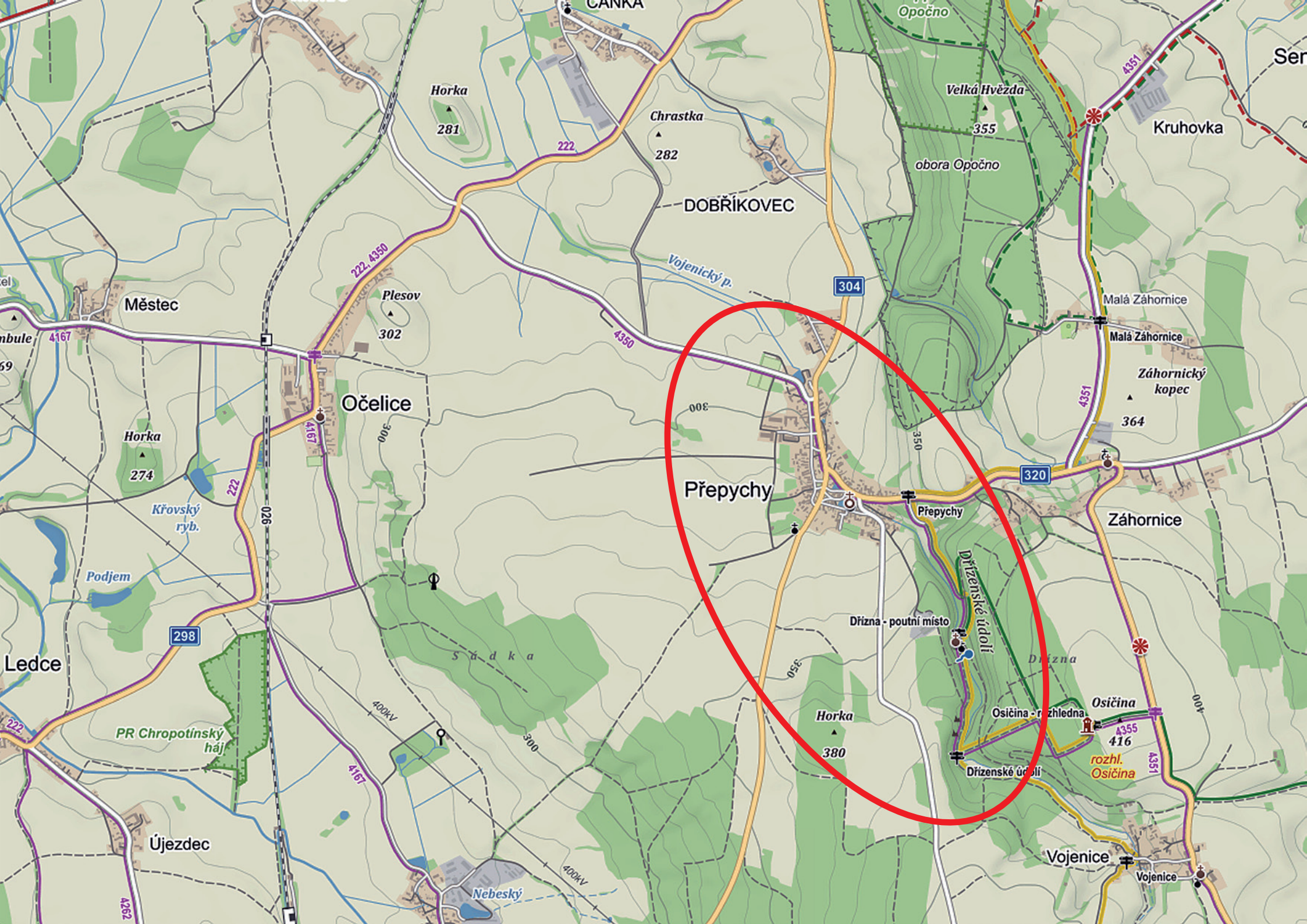
Pohled na Přepychy od jihu s mírného návrší u zemědělského podniku. V pozadí dominantní České Meziříčí. Foto: J.B.

www.novomestskykuryr.info

OBSAH: MAPA REGIONU
OBCE S VAZBOU NA NOVÉ MĚSTO NAD METUJÍ
PŘEPYCHY - CO O SOBĚ NAPSALI V ROCE 1939
PŘEPYCHY Z INTERNETU

NĚKOLIK MÝCH POSTŘEHŮ
FOTO Z OBCE PŘEPYCHY
POHLEDY Z MĚSTA
OD KLADSKÉHO POMEZÍ

INSPIROMAT
ŽERTOVNÉ OBRÁZKY
FOTO NA ZADNÍM LISTU

Obce s vazbou na Nové Město nad Metují

Obec	obce ORP	hist. okres	obce DSO	číslo Nov. kur.
Bačetín				05/2015
Běstviny				11/2015
Bílý Újezd				09/2016
Blažkov				03/2014
Bohdašín				02/2015
Bohuslavice				06/2014
Bolehošť				08/2016
Bolehošťská Lhota				08/2016
Borová				
Byzhradec				10/2016
Bystré				04/2015
Čánka				01/2017
Černčice				04/2014
Česká Čermná				
České Mezíříčí				02/2016
Dlouhé-Rzy				
Dobré				
Dobruška				
Dobřany				07/2015
Dobříkovec				01/2017
Domašín				
Domkov				09/2014
Hlinné				
Houdkovice				11/2016
Hroška				09/2016
Chlístov				10/2015
Janov				03/2015
Jestřebí				09/2013
Jílovice				05/2016
Kláster nad Dědinou				07/2016
Krčín (dnes souč. N.M.n.M.)				
Králova Lhota				04/2016

Křivice				
Křovice				12/2015
Ledce				07/2016
Lipiny				08/2016
Lhota - Doubravice				07/2014
Libchyně				01/2014
Malá Záhornice				11/2016
Masty				09/2016
Mělčany				
Městec nad Dědinou				03/2017
Městec				07/2014
Mezilesí				02/2014
Mokré				02/2017
Nahořany				07/2014
Nedvězí				
Nové Město nad Metují				12/2013, 14
Nový Hrádek				
Očelice				03/2017
Ohnišov				01/2015
Olešnice v Orł. horách				08/2015
Opočno				
Osečnice				
Podbřezí (Skalka)				
Podchlumí				12/2016
Pohoří				01/2016
Provodov-Šonov				09/2014
Provoz				09/2015
Přepychy				04/2017
Přibyslav				11/2013
Pulice				
Rohenice				03/2016
Roudné				09/2016
Semechnice				12/2016
Sendraž				10/2013
Slavětín nad Metují				08/2014
Slavoňov				03/2014
Sněžné				06/2015

Spy, (dnes součást N.M.n.M.)				11/2014
Studnice				
Šeřeč				09/2014
Trnov				11/2016
Újezdec				07/2016
Václavice				09/2014
Val				09/2015
Velká Záhornice				11/2016
Vrchoviny, (dnes souč. N.M.n.M.)				10/2014
Vršovka				05/2014
Vysokov				
Vysoký Újezd				06/2016
Zádolí				11/2016
Zákraví				01/2015

NOVÉ MĚSTO NAD METUJÍ obec, která byla okresním městem

Nové Město nad Metují bylo okresním městem. V čísle 2/2015 tohoto provedení „Novoměstského kurýra“ jsem uveřejnil mapu okresu Nové Město nad Metují z roku 1938. Které obce novoměstský okres tehdy zahrnoval, vyplývá z této mapy.

Seznam, který jsem uveřejnil ve vedlejší tabulce původně vycházel z knihy „Nové Město nad Metují a jeho kraj“, která vyšla na začátku roku 1940. Tam přispěla řada obcí popisem své obce.

Ukázalo se, že to nejsou všechny obce tehdejšího novoměstského okresu - viz mapa v čísle 2/2015.

A tak pokud se návštěvou dostanu k obci, která dosud ve vedlejší tabulce není, doplním ji tam. Tak snad budou zkompleťovány obce novoměstského okresu a jejich dnešní podoba.

Dnes také existuje tzv. „Dobrovolný svazek obcí“ - obce DSO. Webové stránky tohoto sdružení najdete na adrese:

<http://novomestskonadmetuji.cz>

Tyto obce jsem také zařadil do mého seznamu obcí.

Ve vedlejší tabulce jsem také označil obce, které spadají pod současné Nové Město nad Metují vzhledem ke skutečnosti, že Nové Město nad Metují je obcí s tzv. „rozšířenou působností“ - obce s označením ORP. Tyto obce jsem už navštívil.

V jednotlivých číslech měsíčníku „Novoměstský kurýr“ se budu věnovat obcím, které jsou ve vedlejší tabulce. Některé jsem už uvedl v předcházejících číslech, takže k těm se už nebudu vracet. V tabulce najdete, ve kterém čísle měsíčníku „Novoměstský kurýr“ se o příslušné obci píše. Obce budu volit namátkově dle mé nálady, kam se mi bude chtít právě jet. Pokračuji obcí PŘEPYCHY.

Jindřich Buchal.

PŘEPYCHY

Co o sobě napsali v roce 1939 v knize „Nové Město nad Metují a jeho kraj“:

V uvedené publikaci o sobě Přepychy nenapsaly nic.

PŘEPYCHY Z INTERNETU

Dominantou správné české vesnice je kostel a rybník na návsi. A pokud možno s vrbou. Tak tomu je i u nás. Pouze s tou výjimkou, že rybníky máme v obci hned čtyři. Farník, Obecník, U sv. Jána a Dvorský. Kostel zasvěcený sv. Prokopu, původně gotický – připomínán již k roku 1355, byl v roce 1574 renesančně přestavěn a svoji současnou barokní podobu nabyl v roce 1934 výměnou gotické sanktusové věže za nynější bání v barokním stylu. Zvon Václav z poloviny 16. století přešel nepoškozen rekvírování zvonů určených k přetavení na zbraně při obou světových válkách a jeho hlas i nadále dodává obci kolorit malebných starých částí.

Dne 4. a 5. července 2015 Přepychy oslavily výročí 660 let od první písemné zmínky.

Oslav se zúčastnili starostové okolních obcí a vzácný host z Přepychy u Přelouče, pan starosta Jan Havlík. Společně se zastupiteli obce je přivítala starostka Zdeňka Seidelová. Průvodcem historií obce byl kronikář Vladimír Zdeněk a místostarosta Mgr. Jan Macháček.

Zdejší historie se začala psát – a to doslova a do písmene – před 660 lety, neboť právě z roku 1355 pochází první písemná zmínka: „nejménovaný kněz z Přepych, jako vykonavatel vůle Budivoje z Lična, poručníka sirotků po Radslavovi z Voděrad, jmenuje dne 15. května 1355 nového faráře ke kostelu sv. Petra a Pavla ve Voděradech.“ Tak psáno v Libri confirmationum. Ve skutečnosti ovšem osídlení Přepych sahá ještě hlouběji do minulosti, která je plná událostí, památek i rodáků, jež se nesmazatelně zapsali do dějin obce. To vše jsme se snažili ve zkratce přiblížit rodákům a přátelům obce na výstavě, která proběhla v místní škole. Ukázat jim zajímavá místa i současnost při procházce obcí, při návštěvě kostela i poutního místa Dřízna. Pobavit se a zavzpomínat při společenských akcích pořádaných u hasičské zbrojnice, v restauraci Katka i na sportovišti SK. Festival dechových hudeb – Přepychy Karla Pšeničného, který neoddělitelně patří k naší obci po šest let, byl opět svátkem milovníků dechovky.

Přepychy v plamenech válečných

Již čtvrtá generace u nás vstupuje do života bez válek. Konkrétně v Přepychách se ze současných obyvatel po poslední válce narodilo více jak 530 lidí, což je 85 % z dnešního počtu obce. Mír v Česku začínáme vnímat již jako naprostou samozřejmost.

Zalustujme proto společně ve starých kronikách a dokumentech a připomeňme si, jak se různé válečné události dotýkaly i naší obce a života jejích lidí, jaké strádání a útrapy jim v minulosti přinášely. Možná se nám hodnota mírového života promítne v jasnějších obrysech.

Války husitské (1419 – 1434)

Naše místní prameny jsou k tomuto období velice skoupé. Země byla v revolučním pohybu, rozvrácená četnými vpády cizích vojsk, pokoušejících se nové ideály silou potlačit, ale i spory občanskými. Na nějaké historické zápisy nebyl čas. Později letopisci jen stručně a lakonicky poznamenávají:

„Tato ves Přepychy častěji utrpěla pohromy a neštěstí, zvláště vpádem vojsk ve válkách husitských“. Toto „kronikářské temno“ se odráží i v soupisu duchovních správců místního kostela. Jako poslední je v tomto období uváděn v letech 1399 – 1413 Kliment Holub, po latinsky zvaný Columbus a potom je po celé patnácté století v soupisu mezera. Zdejší letopisec, rolník František Vávra z č. 82 (dnes Jana Havlová) v roce 1865 v Památní knize obce píše:

„Za příčinou nápotomních hrůzoplných válek husitských, kde vytrvalí katolíci a zvláště stateční kněží hubeni byli, nenalézáme žádných zpráv o zdejších kněžích. Strídali se zde nepochybně jako kde jinde každou chvíli kněží pod obojí až ke konci druhé polovici šestnáctého století učení Lutherovo do Čech se z Němce vloudilo, takže všemohoucí páni dle pravidla: „Či kraj, toho i náboženství“ lutherské učení tu vnucovali.“

Protože místní prameny chybí, pokusme se, ve stručné zkratce z ověřených historických faktů a dat, nastínit dotek husitských bouří v našem bezprostředním okolí. V roce 1423 zmitaly husitským hnutím vnitřní rozpory. Jan Žižka po tvrdém vystoupení proti sektářským pikartům a rozkolu s knězem Kovandou odešel se svým polním vojskem z Tábora na východ Čech, mezi orebity, ke knězi Ambrožovi. Nové Žižkovo bratrstvo získalo postupně vládu nad Jaroměř, Hradcem a Dvorem Králové. Je jasné, že v duchu tehdejších zvyklostí se Žižka vypořádával se svými odpůrci krutě a nemilosrdně. Dokládá to i dobový dřevoryt takového masakru z 15. století.

Zvláště po zradě konzervativního křídla Pražanů a části šlechty, připravující kompromis se Zikmundem, se boj občanské války rozhořel naplno. Intriky zrádců Žižku rozzuřily. Koncem roku táhl i naším krajem, řádil na Náchodsku a Opočensku. K již o tři roky dříve zničenému cisterciáckému klášteru v Klášteře nad Dědinou přibyl i do základů zničený farní kostel v Opočně i mnoho tvrzí a šlechtických sídel v okolí. Není pochyb, že vojska táhla i naší obcí a působila útrapy zejména prostému lidu.

Válka třicetiletá (1618 – 1648)

Jednalo se o vleklý a rozsáhlý evropský ozbrojený konflikt, známý především jako vyvrcholení sporů mezi římskokatolickou církví a zastánci vyznání, která vznikla po reformaci v 16. století, tedy kalvinismem a luteránstvím. Neméně důležitou příčinou války byl také boj evropských zemí o politickou nadvládu.

První roky války probíhaly především na území Českého království a Rakouského arcivévodství, vzhledem k tomu, že zde revoluce vypukly. Jedním z prvních impulsů odporu proti Habsburkům u nás byla pražská defenestrace.

V okolí Přepych významnější bitvy třicetileté války neprobíhaly. Útrapy plynoucí nejen z bojů, ale i z drancování a chorob zavlečených často cizáckými vojsky však doléhaly na všechn lid v zemi. Před válkou měly Čechy a Morava 2,6 milionu obyvatel. Po jejím skončení poklesl počet obyvatel o třicet procent, u mužů až padesát procent. Po skončení válek po roce 1648 jich měla naše země 1 milion 655 tisíc. Zejména v další fázi války, po roce 1630 kdy do konfliktu vstoupil švédský král Gustav Adolf se i v našem kraji dostávali lidé do nepřímých kontaktů se švédskými vojáky. Ti daleko od vlastních zásob drancovali místní osady, obírali lid o poslední potraviny, odváždili dobytek, louplí cennosti a ničili umělecké památky.

Dokládá to i zápis v naší kronice:

„...dne 3. října 1643 v noční hodině vtáhli cizí vojáci do vsi Přepych, drancovali téměř tři hodiny do svítání, s 69 uloupenými koňmi a lepšími věcmi z kostela odešli, kostelníka Matyáše Chudého prodali kulkou a také ostatní smrtelně pobodali kopími.“

Ještě můžeme doložit, že v těch dobách byli rychtáři v Přepychách Jan Hlaváček z č. 12, Tomáš Vlaštovička a od roku 1641 Jakub Zvoníček s konšely Václavem Štěchem z č. 20, Janem Zmlhou a Janem Havlasem. Farnost vedli Bedřich řádu Františkánského, páter Bubiánus, od roku 1635 Jan Ignát Kank Prustovský (za něho byly založeny matriky) a od roku 1643 Jan František Vodička, pozdější děkan Novoměstský. Školu řídil Matěj Šrámek. Jen za švédského vpádu roku 1639 bylo vydrancováno a vesměs i vypáleno na 6000 vesnic a měst, mezi nimi i Nové Město nad Metují a Hradec Králové. Naše kronika popisuje hrůzy třicetileté války následovně:

„...celý kraj loupežím a zhoubám podrobený jest, zříceniny ulic, spoušť a bezlidnatost městeček i vesnic, vraždy a zkáza lidí – když ne duši! U pluhu vidíme lidi zapražžené. Mládež bez kázně a dospívající bez mravů. Chrámová stavení zbořena jsou a křesťané bez bázně Boží.“

A na jiném místě: „Zvláště krutě řádil luteránský Švéda. 24.000 žoldněřů, nebrali žádného platu, ale živili se loupeží, plenili krajiny a obyvatele k placení vysokého výpalného nutili. Na Opočensku od nepřátelských Švédů na 86.000 kop míšenských vydřeno, na tehdejší čas ohromná to suma. Kterí dáti nechtěli, bili je a trýznili, vraždili, všelikou ukrutnost konajíce, nešetříce dětí, žen i stáří vysokého, chytali zvláště kněze katolické, mučili je a upalovali, rouhali se obrazům v kostelích, bavili je a rozmetávali. Od nich nakládány jsou kořisti veliké a po Labi ze země vyváženy.“ A opět jsme svědky toho, že tyto útrapy dopadaly nejvíce na prostý lid: „...zvláště obili všeliké, kteréž na poli krátce posekávali. Co vzítí nestačili, spálili, neb kopyty koňskými pošlapali a zkazili, ničehož ani chalup ani šatů, ani potraviny lidu nenechávajíce, kteříž utíkali, na hory a do lesů, kde mnozí hladem a zimou zmírali.“ Ani po skončení třicetileté války se lidem příliš neulehčilo, protože v Čechách vypukl mor, jako věrný průvodce většiny tehdejších válek, který uchvátil 260. tisíc lidí. I ve zdejších okolí řádil, ale jak udává kronika, nebylo možno počet zdejších zemřelých zjistit, poněvadž z těch let matriky křesťané a zemřelých se zachovaly jen částečně. V okolí Přepych významnější bitvy třicetileté války neprobíhaly. Útrapy plynoucí nejen z bojů, ale i z drancování a cho-

rob zavlečených často cizáckými vojsky však doléhaly na všechny lid v zemi. Před válkou měly Čechy a Morava 2,6 milionu obyvatel. Po jejím skončení poklesl počet obyvatel o třicet procent, u mužů až padesát procent. Po skončení válek po roce 1648 jich měla naše země 1 milion 655 tisíc. Zejména v další fázi války, po roce 1630 kdy do konfliktu vstoupil švédský král Gustav Adolf se i v našem kraji dostávali lidé do nepřijemných kontaktů se švédskými vojáky. Ti daleko od vlastních zásob drancovali místní osady, obírali lid o poslední potraviny, odváděli dobytek, loupili cennosti a ničili umělecké památky. Dokládá to i zápis v naší kronice:

„...dne 3. října 1643 v noční hodině vtáhli cizí vojáci do vsi Přepych, drancovali téměř tři hodiny do svítání, s 69 uloupenými koňmi a lepšími věcmi z kostela odešli, kostelníka Matyáše Chudého probodli kulkou a také ostatní smrtelně pobodali kopími.“

Ještě můžeme doložit, že v těch dobách byli rychtáři v Přepychách Jan Hlaváček z č. 12, Tomáš Vlaštovička a od roku 1641 Jakub Zvoníček s konšely Václavem Štěchem z č. 20, Janem Zmlhou a Janem Havlasem. Farnost vedli Bedřich řádu Františkánského, páter Bubiánus, od roku 1635 Jan Ignát Kank Prustovský (za něho byly založeny matriky) a od roku 1643 Jan František Vodička, pozdější děkan Novoměstský. Školu řídil Matěj Šrámek. Jen za švédského vpádu roku 1639 bylo vydrancováno a vesměs i vypáleno na 6000 vesnic a měst, mezi nimi i Nové Město nad Metují a Hradec Králové. Naše kronika popisuje hrůzy třicetileté války následovně:

“...celý kraj loupežím a zhoubám podrobený jest, zříceniny ulic, spoušť a bezlidnatost městeček i vesnic, vraždy a zkáza lidí – když ne duší! U pluhu vidíme lidi zapražžené. Mládež bez kázně a dospívající bez mravů. Chrámová stavení zbořena jsou a křesťané bez bázně Boží.“ A na jiném místě:

“Zvláště kruté řádil luteránský Švéd. 24.000 žoldnérů, nebrali žádného platu ale živili se loupeží, plenili krajiny a obyvatele k placení vysokého výpalného nutili. Na Opočensku od nepřátelských Švédů na 86.000 kop míšenských vydřeno, na tehdejší čas ohromná to suma. Kterí dáti nechtěli, bili je a trýznili, vraždili, všelikou ukrutnost konajíce, nešetříce dětí, žen i stáří vysokého, chytali zvláště kněze katolické, mučili je a upalovali, rouhali se obrazům v kostelích, bavili je a rozmetávali. Od nich nakládány jsou kořisti veliké a po Labi ze země vyváženy.“

A opět jsme svědky toho, že tyto útrapy dopadaly nejvíce na prostý lid:

“...zvláště obilí všeliké, kteréž na poli krátce posekávali. Co vzítí nestačili, spálili, neb kopyty koňskými pošlapali a kázili, ničeňo ani chalup ani šatů, ani potraviny lidu nenechávajíce, kteréž utíkali, na hory a do lesů, kde mnozí hladem a zimou zmráli.“

Ani po skončení třicetileté války se lidem příliš neulehčilo, protože v Čechách vypukl mor, jako věrný průvodce většiny tehdejších válek, který uchvátil 260. tisíc lidí. I ve zdejších okolí řádil, ale jak udává kronika, nebylo možno počet zdejších zemřelých zjistit, poněvadž z těch let matriky křesťané a zemřelých se zachovaly jen částečně.

Možná více než slova, vypovídá o třicetileté válce obraz „Hrůzy války“ lotrinského kreslíře a rytce Jacquese Callota, vytvořený v jejím průběhu, v roce 1632.

Válka sedmiletá (1756 – 1763)

Tuto část by bylo možné nazvat z hlediska historie Přepych také titulkem „Generál Laudon jede skrz vesnici“. Naše ves i její bezprostřední okolí byly svědkem snad největší válečné události v tehdejších dosavadních dějinách Přepych. Poxybovalo se zde, řečeno dobovou mluvou, mnoho „potentátů“ – pruský král Bedřich II, vrchní velitel císařské rakouské armády polní maršál Leopold Josef Maria Daun a jeho velitel sboru generál-major Ernst Gideon von Laudon, jeden z nejslavnějších válečníků 18. století. Proslavil se ve válkách s Pruskem a svým tažením na Balkán proti Osmanské říši, které ho zařadilo mezi slavné turkobijce. (Jeho jméno neslo i české pivo vyráběné v Lanškrouně). Z jeho jména pochází zvolání či kletba himmellaudon! (německy: Himmel Laudon, tj. Nebesa, Laudon!), kterou údajně volali vyděšení Prusové.

Vojenské operace u Přepych v červenci 1758 podrobně popsal vojenský kartograf a historik Dr. Ivan Honl. Protože kulisa těchto událostí je nám důvěrně známá, stojí za to, blíže si je, alespoň ve zkratce, připomenout. Nejdříve se ale podívejme na širší souvislosti konfliktu.

Sedmiletá válka byl rozsáhlý ozbrojený konflikt mezi ústředními evropskými mocnostmi 18. století – Velkou Británií, Pruskem a Portugalskem na straně jedné, Francií, 4 Rakouskem, Ruskem, Švédskem, Svatou říší římskou, Saskem a Španělskem na straně druhé. Na evropském bojišti zůstávala země krále Fridricha II. ze všech stran obklopena nepřáteli a proti 4,5 milionům Prusů se postavilo okolo 90 milionů obyvatel Rakouska, části říše, Ruska, Francie a Švédska. Po nevydařeném pokusu vyjednat mír s Marií Terezií se v roce 1758 Fridrich II. rozhodl dál pokračovat v ofenzivním způsobu vedení války a plánoval zasadit Rakousku rozhodující úder vpádem na Moravu.

Po bojích u Olomouce ustupovala pruská armáda k Hradci Králové. Odtud vedly důležité zásobovací trasy přes Kladsko do Pruska. S příchodem Prusů k Hradci Králové obsadil sbor generál-majora Laudona Opočna s úkolem ohrožovat levý bok nepříteli, rušit transporty do Kladska a formou blokády mařit zásobování nepřítele z místních zdrojů. Laudon měl k dispozici pěší pluk Haller, tři pluky chorvatské pěchoty a husarský pluk Nádasdyho, celkem asi 5.300 mužů. Přední stráž vysunul od Opočna k Třebechovicím a 800 mužů chorvatské pěchoty obsadilo hlavní silnici mezi Novým Městem a Náchodem k přerušení pruského zpětného spojení. Dějiště nadcházejícího boje bylo na čáře Dobruška-Opočno-Přepychy-Vyhnanice.

16. července 1758 byli Laudonovi husaři u Mokrého napadeni všemi patnácti švadronami (švadrona – jezdecká jednotka asi v počtu pěší roty, tj. kolem 100 jezdců) sboru pruského krále a vržení zpět k opočenské oboře, kde bylo postavení Laudonovy pěchoty. Protože byli Prusy prudce pronásledováni, nemohli obnovit svůj šik a v tomto, pro Prusy příznivém okamžiku, dal Bedřich II zahájit palbu z baterie, postavené na výšině u Dobříkovce. Současně vyslal pěší pluk s granátnickým praporem (granátník byl pěšák, určený k házení granátů) přes Přepychy proti levému boku Laudonova sboru.

Zároveň se na druhé straně Opočna (ze směru od Meziříčí, Pohoří a Dobrušky) objevily první části sboru Fouquéova (pruský generál), ob-

chvacující oboru od severovýchodu (směrem kolem Broumaru). Laudon stál v té chvíli proti šestinásobné převaze Prusů, ohrožen na obou bocích; za této situace volil správné rozhodnutí – rychlý ústup před hrozícím úplným obklíčením. Částečně mu pomohlo i to, že postup pruského pluku a granátníků zadržely ploty a husté křoviny před Přepychami. Prusové přesto na krajích obory (Kamíněk) část chorvatské pěchoty dostihli, 30 mužů zabili a 1 setník a 96 mužů upadlo do zajetí.

Pod ochranou menších lesíků ustupoval Laudonův sbor přes Byzhradec do Rychnova nad Kněžnou. Přitom byl velmi účinně kryt dvěma prapory pěšího pluku Hallerova, které obsadily vesnici Zádolí a palbou svých doprovodných děl zastavily pronásledující pruské husary. I v této operaci, i když končila ústupem, prokázal Laudon své vojenské schopnosti a rozhodnost a s poměrně malými ztrátami (asi 180 mužů) svůj sbor zachránil.

Omlouvám se, že jsem se v duchu své profesní deformace, zabýval vojenskou stránkou zajímavého popisu Dr. Honla podrobněji. Vrátime se proto ještě k tomu, co pro náš kraj odchod císařských vojsk z Opočna znamenal. Vypovídá o tom soudobý pamětní zápis opočenského vrchního správce Antonína Františka Herziga:

„Ledva generál Laudon ustoupil, vjeli hned pruští husaři jako vzteklice do Opočna, loupili a vyplundrovali všechno, nač jen mohli přijít, takže strachem a hrůzou většina lidí utekla. V půl hodině potom přitáhly 2 nebo 3 prapory pěchoty a s nimi sám král. Byl obsazen zámek, Prusové se zmocnili pivovaru, sklepů i všech komor a všechno mocí pobrali. Bylo vysláno dodávání chleba a jiných potravin, že však ani toho nebylo, byli vysláni vojáci, kteří kdekoho popadli, nutili ho, aby šel obilí sekati, mlátiti nebo péci chléb. Za osm dní, co nepřítel v Opočně dlel, sehnal 29.000 porcí chleba. Ostatní osení bylo od vojska tábořícího v okolí Opočna, úplně zkrmeno. Dobytek, s kterým se lidé utekli do lesů na míle daleko, husaři většinou vyslídili a přihnali. Co nespotřebovalo samo vojsko, rozložené kolem Opočna, bylo odehnáno dílem do Slezska, dílem k hlavní armádě.“ V těchto těžkých dobách byli v Přepychách rychtáři Jiří Hájek z č. 14 a Mikoláš Štěch z č. 20, konšelé Tomáš Chudý, Jan Merta a Jiří Rohlena z č. 29. Jako faráři působili Antonín Smrkovský ze Smrkovic, šlechtic a apoštolský notář a František Josephi ze Skalice. Školu řídí Jan Kocman.

Dodejme ještě závěr k samotné sedmileté válce. Českým zemím přinesla definitivní ztrátu Kladska a větší části Slezska, o něž Marie Terezie přišla v předchozích slezských válkách. Celé střetnutí se ve své době vedlo na nepředstavitelné ploše, v Evropě, Americe, Asii, Africe i na oceánech a je tudíž právem považováno za první celosvětový válečný konflikt. Avšak v konečném důsledku byla obět více jak 500 000 vojáků a 320 000 – 570 000 civilistů zbytečná, jelikož hranice mocností v Evropě, o něž v počátcích tohoto sedmiletého zápolení především šlo, zůstaly ve stavu jako před válkou. Opět jeden z důkazů o nesmyslnosti válek.

Napoleonské války (1803 – 1815)

Našeho kraje se bezprostřední válečné konflikty Napoleonských válek sice nedotkly, ale ani naše obec se velkým přesunům vojsk a ně-

kterým významným událostem nevyhnu. Napoleonské války byly sérií válečných konfliktů po celé Evropě, provázal je vznik a zánik nejrůznějších koalicí i různorodost geopolitických zájmů tehdejších mocností. V naší kronice je záznam z období válek tzv. „čtvrté koalice“. Ve čtvrté koalici, která vznikla na jaře roku 1806, bylo proti Napoleonovi Prusko, Rusko a Anglie. Rakousko stálo tentokrát mimo, ale protože konflikt probíhal zejména na území Pruska a Polska, v bezprostřední blízkosti jeho severních hranic, je pochopitelné, že i našim krajem táhla císařská vojska, zajišťující ochranu tohoto území.

Zřejmě i s tím souvisí zápis v kronice: „Léta Páně 1807 skoro po celý rok císařské vojsko zde v Přepychách a vůkol leželo. Nejdříve hulání a byli zde 13 neděl, napotom vojsko pěší a teprve po žních odtáhli a useli občané obojí toto vojsko z většího dílu živiti. Platili sice někteří denně za stravu 3 nebo 4 krejčary, ale bylo s tím vojskem veliké soužení. Téhož léta bylo mimo to také přenáravné sucho. Trvalo přes 10 neděl, že téměř nic nepršelo. Hospodářové nemohli role přeorávat, až ten týden po sv. Václavu počali se převurky a přitom se hned selo. Do mlýna se muselo tehdy na dvě až na tři míle jezdit. V tomto roce byla cena obilí, korec pšenice byl za 13 zlatých 30 krejcarů, žita 8 zlatých 30 krejcarů, ječmena 7 zlatých 30 krejcarů a ovsy za 5 zlatých 30 krejcarů.“

Další epizoda se týká období válek tzv. „šesté koalice“. Koncem prosince 1812 se od Francouzů odtrhli Prusové a v lednu 1813 se odtrhli Rakušané. V únoru vznikla protifrancouzská koalice Ruska a Pruska, ke které se během několika týdnů přidala Anglie a Švédsko. Později v srpnu vyhlásilo Francii válku i Rakousko. Právě koordinace válečných operací spojenců proti Napoleonovi v této fázi válek se svým způsobem dotýká i Přepych a jejich okolí. Proto necháme hovořit kroniku, ústy faráře Aloise Bachmana, podrobněji: „Roku 1813 v měsíci červnu scházelo vojsko na panství opočenské ku přijetí slavných mocnářů, kteří se očekávali do Opočna. Vojska se sešlo mnoho regimentů (regiment - pluk, několik set až 3 tisíce mužů), pěchota Hiller a Jeronym Colloredo Mansfeld, dva regimenty jezdců Klenau a kyrysníci a dělostřelci, které po panství okolo Opočna rozložené byly. V zdejší obci přepýšské leželo šest setnin (setnina – rota, asi 80 až 120 mužů; Poznámka V. Z.) vojska císařského. Dne 15. června přijel nejmocnější císař ruský Alexander do Opočna se svými dvořany, též jeho bratr císařský Konstantin, z císařské naší strany přijelo mnoho generálů a nejvyšších ministrů, mezi kterými nejznamenitější osvícený kníže Metternich... Dne 21. června přijel též na Opočno pruský král Vilém Fridrich, kterýžto však král po prohlášení vojska císařského, které Zřejmě i s tím souvisí zápis v kronice: „Léta Páně 1807 skoro po celý rok císařské vojsko zde v Přepychách a vůkol leželo. Nejdříve hulání a byli zde 13 neděl, napotom vojsko pěší a teprve po žních odtáhli a museli občané obojí toto vojsko z většího dílu živiti. Platili sice někteří denně za stravu 3 nebo 4 krejčary, ale bylo s tím vojskem veliké soužení.“

Téhož léta bylo mimo to také přenáravné sucho. Trvalo přes 10 neděl, že téměř nic nepršelo. Hospodářové nemohli role přeorávat, až ten týden po sv. Václavu počali se převurky a přitom se hned selo. Do mlýna se muselo tehdy na dvě až na tři míle jezdit. V tomto

roce byla cena obilí, korec pšenice byl za 13 zlatých 30 krejcarů, žita 8 zlatých 30 krejcarů, ječmena 7 zlatých 30 krejcarů a ovsy za 5 zlatých 30 krejcarů.“ 6 se sešlo odpoledne toho dne v polích dvora knížecího Pulického a tam své zkoušky v přítomnosti císaře ruského, krále pruského a mnoha generálů, přítomných mnoha tisíc lidí nejenom panství opočenského, nýbrž říkáje z celého Fridrich Vilém III. ruský car Alexandr I. Klemens Wenzel von Metternich královéhradeckého kraje sešlého provodilo. Odjel poté exercírce pruský král do Kosmonos k císaři rakouskému Františku a já viděl jsem s mnohým duchovenstvem tyto mocnáře na polích pulických....

Dne 23. června odjel z Opočna císař ruský Alexander se svým dvořanstvem. Čtyři regimenty našeho císařského vojska mu paráděrovaly a doprovázely jej skrz Dobrušku na oběd v Ratibořicích, kdež ho osvěcená kněžna Kateřina Frederika Vilemína, rozená princezna z Kurlandu očekávala. “ A na dalším místě čteme, že: “...dne 11. srpna 1813 přišlo veliké množství Rusů do Přepych, byli zde přes noc, až po dvaceti měli obyvatel ve svých příbytcích mužů, na faře byl ruský obrst (plukovník - Poznámka V. Z.) s 15 sloužícími a dvanácti koňmi, nato druhý den ráno po snídani zase z Přepych odmaširovali, ačkoliv dlouho zde nebyli, proto však přece sprostí vojáci pro koně škody na jetelích a vikách nadělali, neb pro ně ty věci, vypůjčice kosy od obyvatelů napařad, kde mohli sekali, však to proti a mimo vůli představených svých činili, nebo jako potravu pro sebe maso a jiné věci, také pro koně obrok dostávali.“

V těch dobách napoleonských byl rychtářem v Přepychách Mikoláš Němeček z č. 7 a farářem Alois Bachman.

Prusko – rakouská válka (1866)

Tento válečný konflikt nelze pominout. Vždyť počtem nasazených vojáků je Hradecké střetnutí (též bitva na Chlumu či bitva u Sadové) největší bitvou v celé historii, svedenou na území dnešního Česka. Na straně Rakouska a Saska se do bitvy zapojilo 175 tisíc mužů pěchoty, 24 tisíc jezdeckta a 770 děl. Prusové disponovali 193 tisíci mužů pěchoty, 27 tisíci jezdeckta a použili 780 děl. Pruská armáda v čele s králem Vilémem I. a náčelníkem generálního štábu generálem pěchoty Helmutem von Moltkem zde drtivě porazila rakousko-saskou armádu pod velením polního zbrojmistra Ludvíka von Benedek. Střetnutí se stalo rozhodujícím faktorem prusko-rakouské války, v širších souvislostech pak v jeho důsledku přišlo Rakousko o své dosavadní čelné postavení v Německu i v severní Itálii a současně muselo čelit stupňujícím se požadavkům obyvatel jednotlivých částí říše. Porážkou Rakouska byl položen základ i k naší budoucí samostatnosti, vrcholící rozpadem Rakousko-Uherska po 1. světové válce. Místní události, které předcházely Hradeckému střetnutí, popisuje živě farní kronika:

„Hned ve vyznačený den 27. června 1866 přišli rakouští vojáci (batalion od polského pěšího pluku Hartman), potom 8 baterií dělostřelectva, které den před tím přes Záhornici přišli do Přepych a kteří zrovna za stodolou zdejšího panského dvora tábořili a od nichž osm důstojníků včetně jejich sluhů bylo přijato do farního domu, dne

27. června již o půl čtvrté hodině ranní byli vyrušeni, ze svého, tak velmi potřebného odpočinku, troubením na poplach. Neboží politování hodní. Dalšími pochody zcela vyčerpaní a malátní táhli nyní se svými zraněnými nohama, ještě zcela hladoví ve spěšném pochodu k Novému Městu nad Metují, že byli počítáni mezi prvními, kteří mezi Novým Městem a Náchodem, v tak zvané Brance nepřátelskými zbraněmi zasaženi býti mají, mnozí z nich najdou smrt. Protože úloha této farní pamětní knihy není všechno to, když také jednotlivosti této nešťastné války vykreslil pisatel těchto řádků – paměti a tam napsat jen něco a zmínit se jen o tom, že následující pruské zpětné pochody obcí Přepychy a zvláště farní dům byly vždy v nářku.“

Ve válečných plamenech mělo po bitvách o Branku to hlavní teprve přijít. Velitel císařské armády generál Ludwig von Benedek po předchozích porážkách ustoupil k pravému břehu Labe u Sadové a kolem vrcholu a stejnojmenné vsi Chlum. Zde 3. července 1866 došlo k rozhodující bitvě. Převaha Prusů se projevila v důsledku špatné rakouské taktiky poté, co začala útočit rakouská infanterie. Ve výbavě pěšáků mělo výraznou převahu Prusko, neboť prušští vojáci byli vybaveni novým typem pušek - zadovkami, které již používaly patroty a proto se nabíjely daleko rychleji než zepředu nabíjené rakouské pušky. Klasický rakouský bodákový útok v mohutných praporečích svazech se v pruské rychlopalbě hroutil. Dva rakouské armádní sbory se také zapletly z taktického hlediska do zbytečného boje o les Svib, o nějž svedly krvavý zápas se sedmou pruskou divizí. Bilance rakouské porážky byla katastrofální. 1313 mrtvých, raněných, pohřšovaných a zajatých důstojníků; 5238 mrtvých, 7367 pohřšovaných, 7143 raněných a 21661 zajatých vojáků mužstva. Aby nezůstalo jen o těchto útrap, s tažením vojsk se farností šířila také cholera. Jen od 29. července do 21. srpna zemřelo na cholera v Přepychách 47 osob, v Bolehošti 7, Dobříkovci 2, Lhotě 4, Lipinách 10, Vyhnanicích 1 a v Záhornici 3. Starostou obce byl v těch dobách Jan Baše z č. 41 a farářem nově jmenovaný Josef Deyl.

Ohlas první světové války na stránkách přepýšských kronik.

(Projev při Pietním aktu k připomenutí zahájení 1. světové války dne 26. července 2014)

Slyšeli jsme vojenskopolitické souvislosti vzniku první světové války. Je pravdou, že Čechy ani naši obec bezprostřední válečné akce nezasáhly. To ale neznamená, že by na místní obyvatelstvo útrapy, strádání a rodinné tragédie války nedolehly. Podívejme se proto, co o těchto pohnutých dobách a událostech vyprávějí přepýšské kroniky. Dnes víme, že příčinou války nebyl Sarajevský atentát, ale situace, která k ní vedla, nazrávala již delší dobu a evropské mocnosti se na ni připravovaly. „Již v březnu 1914 okresní hejtmanství nařídilo, aby obecní zastupitelstvo pro bezpečnost osob a majetku a pro úmysl vyvědačský po čas války zavedlo přísný policejní dozor. V Přepychách vykonával službu tu obecní strážník se zvýšeným platem a v noci

zvláštní ponocný za odměnu 2 K denně. Pro členy noční hlídky ze sboru hasičského a sokolského byly zakoupeny 3 revolvery k osobní bezpečnosti. Od 9 hodin večer má nastati v obci klid a v 10 večer nechtě jsou zavřeny hospody. V případě poplachu ať je hned hasičský sbor a sokolstvo pohotově.“

Ještě před vypuknutím války nařídil panovník 1. května 1914 povinnost k domobranecké službě. Na základě toho byli i v Přepychách rozdělení všichni muži do dvou skupin. V první výzvě byli zařazeni domobranci ve věku 18 až 42 let, v druhé výzvě od 43 do 50 let. Tyto skupiny byly připraveny k zapojení do případného válečného konfliktu. Krátce po vyhlášení Františka Josefa „Mým národům“, byla 31. července vyhlášena všeobecná mobilizace. Postupně nastupovaly i v Přepychách ročníky 1892 až 1894, v říjnu ročníky 1878-1890 a dále až do března 1915 všichni domobranci 1. výzvy, tj. do 42 let věku. V průběhu války bylo z naší obce povoláno k vojsku 176 mužů. Každý devátý ve válce zahynul. Mezi prvními povolanci byli i 3 členové sboru učitelského – Josef Brabenec, Josef Mánek a Alois Hanousek. Jak je psáno: „tím utrpěla nejen kázeň, ale i prospěch školní. Dovoleno bylo rodičům nechat si děti ku polní práci. Rodiče i děti nadužívali této úlevy a nechodily povětšinou do školy.“

Odchod mnoha mužů do války působil v rodinách a v hospodářství strašně nesnáze. V mnoha rodinách zbyly k práci jen ženské, které musely veškerou práci samy konati. Válka působila potíže se zásobováním základních životních potřeb, kterých byl nedostatek, a ceny úžasně rostly. Zřízené zásobovací úřady a komise zabavovaly každoročně před sklizní veškerou úrodu na polích, dříví v lese, zásoby zboží u kupců, zásoby svitiva a olejů, dobytek, vejce apod. „Velké zlo bylo pácháno také ve mlýnech. Do mouky přidávala se peluška, boby, oves, sláma, někdy i kůra byla mísená do mouky. Do Přepych dodávána byla mouka hlavně z mlýna pana Pavlíka v Opočně, méně z mlýna pana Rouska z Černčic a pana Ptáčka z Nového Města. Od Pavlíka byla nejlepší.“ V čase války byl starostou zvolen pan Václav Horák z čp. 27, pradědeček Jirky Kalouse. Ten se členy zásobovací komise, kde byli zástupci klerikální strany, agrární strany a sociální demokracie zodpovídal za přidělový systém v obci. Postupně, jak zásobování vázlo, nastala velmi kritická a zlá doba, když po několik týdnů nebyly potraviny dodávány a rozpory mezi samozásobiteli a nesamozásobiteli se v obci vyostřovaly. Dělníci a sociální demokraté vynutili si na vládě vlastní zásobování a po městech a vesnicích zřizovali vlastní konsumy. Tak zřízen byl i v naší obci konsum „Svépomoc“, kde obstarávala prodej paní Otýlie Kyrálová. Ale i tak byly příděly do tohoto obchodu velmi skromné.

Nastala velká nouze o maso, mléko, máslo. Dobytek byl rekvírován a jeho porážka jen s přivolením příslušného politického úřadu. Dokládá to i zápis z kroniky: „Bylo to o pouti roku 1916 kdy k velkému namáhání obecních činitelů podařilo se dostatí povolení k porážce jednoho kusu dobytka a při výseku dostalo se na jednoho Přepýšského občana 3 8 dkg hovězího masa za cenu 25-30 K. Zavedena byla i rekvizice másla a mléka, ale na chytrého sedláka a selku

nevyzráli. Krávy nedojily, byla odpověď. Po dojení selky mléko odstředily a daly prasátkům, aby rychle rostly. Mléko bylo k sehnání jen od koz. V době války peníze nikdo nechtěl, pouze zlaté a stříbrné, ale ty byly rychle staženy z oběhu a nahrazovány novou měnou. Šířil se výměnný obchod.“

Válečná mašinérie vyžadovala nejen potraviny, ale došlo i na nedostatek surovinových zdrojů, zejména kovů. Nařizena byla nucená rekvizice měděných svodů, drátů elektrických, hromosvodů, kotlů, svícnu, hmoždířů, měděnců z kamen a jiných kovových věcí. Později došlo i na rekvizici kovů z kostelů. Také i náš kostel potkal takový osud. „I nám odebrán velký zvon polední, píšťaly z varhan a mnoho svícnu. Poledník nahrazen byl zvonom ocelovým, koupeným z nádraží, kde se ho užívalo k signálům. Stejný osud měl stihnout také zvon umíráček, kdyby se byl závčas neztratil. Předvídaví Přepýští občané ho zakopali do jednoho hrobu u kostelního hřbitova, kde zůstal ukryt po celou dobu války. „

Největší válečné tragédie přicházely však do rodin padlých a nezvěstných vojáků. Jejich hroby jsou rozesety v nejrůznějších koutech Evropy. Bohužel, přepýšské kroniky o jejich osudech nevyprávějí, je v nich pouze zmínka o dvaceti padlých. Dnes, téměř po sto letech je pátrání velice obtížné. Snad za všechny stručná zmínka příběhu, kterého se po mnoha peripetiích dopátral o svém dědovi Ing. Zdeněk Pavlík. Bohuslav Pavlík se narodil v roce 1883 a pocházel z čp. 19. V roce 1904 byl odveden, později v letech 1907 a 1909 vykonal vojenské cvičení a v roce 1912 převeden k 10. Feldkompanii. V prvních dnech války byl ihned 27. července 1914 mobilizován a odvelen jako voják 4. roty 18. polního pluku na italskou frontu. Zde 20. listopadu 1916 na následky zranění v polní nemocnici v Campo Rosata zemřel. Pochován je na vojenském hřbitově v Campo Rosata. Vojenský přídělnec v Itálii na žádost Zdeňka Pavlíka napsal: „Padlí vojáci byli v průběhu bojů pohřbíváni provizorním způsobem, nebo na místních hřbitovech. Po válce nechaly italské úřady jejich ostatky většinou převést na nově zřízené centrální vojenské hřbitovy, ale v řadě případů byli rakousko-uhersí vojáci pohřbeni po novém uložení jako bezjmenní, ačkoliv v době pohřbu byla jejich identita známa.“ My své dávné padlé spoluobčany známe. Vzdějme jim proto čest alespoň po mnoha letech.

V 1. světové válce padli tito Přepýští občané: Alois Rejzek, Jan Kánský, Bohuslav Pavlík, Gustav Pavlík, Jan Rathouský, Josef Čtvrtečka, Václav Zilvar, František Jelen, Josef Mádr, Karel Bekera, Václav Zvoníček, Jaroslav Zelinka, Jan Dvořák, Vladimír Sklenář, Jiří Novák, Josef Novák st., Josef Novák ml., Karel Novák, Josef Hašek, Václav Kopecký - čest jejich památce!

Dle kronik zpracoval Vladimír Zdeněk st.

2. světová válka (1939 – 1945)

Pokud by se zdálo, že jsme ve výčtu válečných plamenů opomněli 1. světovou válku, není tomu tak. Tato část byla samostatně popisová-

na v „Toulkách X – Ohlas 1. světové války v Přepýšských kronikách“. Proto ten přímý přechod k poslední největší evropské a světové válečné katastrofě. Musím hned v úvodu poznamenat, že tato část dějin je v kronice popisována dosti útržkovitě a některé údaje chybí. Část událostí je popsána až po roce 1945. Jednu z příčin nám může objasnit vyjádření tehdejšího velmi svědomitého a čestného kronikáře Josefa Chudého z č. 124, který napsal:

„O politice nedalo se vůbec psát. Jelikož pravda se nesměla. To znamenalo persekuci, nebo smrt. Rozhodl jsem se, že nebudu vůbec psát, až po válce kroniku doplním nejdůležitějšími událostmi. Jelikož i nám 8 kronikářům vydány byly předpisy, jak máme kroniky psát a když jsem potom zvěděl a pozoroval, jak Němci komolili naše dějiny. Praha byla prý vždy německým městem a my Češi jsme prý vždy patřili do prostoru německé říše. Rozhodl jsem se, že tuto naši Krásnou Kroniku nepravdou nepošpiním v pevné naději, že přijde doba, kdy pravda zvítězí a že tuto knihu uschovám na věčnou paměť, budoucím občanům přepýšským.“

Ani já se nechci dopustit nějakých zkreslení, proto nebudu souvislosti blíže komentovat, ale ponechám na čtenáři, aby si ze střípků jednotlivých kronikářských zápisů vytvářel představu atmosféry té doby sám. Z událostí, které válce v Československu předcházely, stojí za zmínku zářijová mobilizace v roce 1938.

15. září povolání záložníci všech druhů zbraní v Přepych v počtu 15-ti. Odvezení autobusy do Dobřan kde byli vyzbrojeni k hájení komise v betonových krytech u Šedivin a Masarykovy chaty. Vyhlášeno stanné právo v sedmnácti okresech.

23. září vyhlášena rozhlaseem všeobecná mobilizace příslušníků branné moci do 40. let. Záložníci z obce nastupují s elánem a spořádaně. Někteří ještě v noci odjíždějí ke svým plukům. Z Přepych narukovalo 33 záložníků, 40 dělníků na zákopy, odvedeno 22 koní na příprěži s 11 vozy, 10 koní evidenčních, 2 auta nákladní, 4 motorky. Občané celý týden drželi službu C.P.O (civilní protiletectká ochrana). Vše nadarmo.

25. září pronáší Hitler Ultimátum k odevzdání sudetoněmeckých území. Velmoci ustupují Německu a podepisují Mnichovskou dohodu. Hořko jest psáti o tom všem. Vojsko má obsazené hranice v moderních betonových krytech, vyzbrojeno nejmodernějšími zbraněmi a musí ustoupit za demarkační čáru určenou velmocemi...Z toho nechtí si příští pokolení vzít příklad: „Nedávej svůj osud do rukou nejistých a falešných. Hleď udržet korektní styky se svými sousedy.“

14. října z pohraničních obcí Náchoda a Hronova utíkalo občanstvo s uzly šatstva a peřin. Nákladní auta s nábytkem přijížděla nepřetržitě až za Týniště. V Přepýších byly plné hostince, škola i větší statky. Na faře uskladněn nábytek a peřiny, přivezeny na 2 nákladních autech. Po předání Sudet Němcům se zase vše odstěhovalo. V příštím roce následuje 15. března 1939 obsazení zbytku Československa a Čechy a Morava se stávají protektorátem Německé říše.

15. března 1939 ráno v 6,00 hodin vyzýval Čs. rozhlas ke klidu a hlásí, že nastupují německé kolony k obsazení Čech a přikázal, aby

v zájmu národa nikdo nevyvolával vzpoury. Vedle větších měst je dopoledne obsazena i Dobruška. 16. března projelo přes Přepychy německé vojsko směrem k Bolehošti v 9,00 hodin dopoledne. Odpoledne přišel 1 prapor 11. říšské obrany – 1800 mužů, byl ubytován v hostincích, ve škole, na faře a ve větších usedlostech. Chovali se slušně. Ráno 17. března odešli. 17. března šel přes Přepychy 1 prapor německého vojska s hudbou. Nařizuje se jízda vpravo. Zákonným platidlem je říšská marka vedle koruny, která má kurs 10 říšských feniků. V dubnu se ruší „Národní jednota“ a zakazují se jiná politická uskupení.

V Přepychách je ustaveno „Národní souručenství“, které má 245 členů. Místním vedoucím je rolník Jan Němeček.

V červnu vylepovány v obci výstražné rudé plakáty říšského protektora von Neuratha, kde se varuje před prováděním sabotáží, rušení nařízení říšské vlády. Nejmenší trest je vězení a ztráta majetku.

V červenci nařízeno odevzdat na politickou správu veškeré zbraně, střelné i bodné. Nařízení se nevztahovalo na občany německé národnosti.

V září následkem války s Polskem nařízeno v Přepychách úplné zatemnění. Po obsazení Polska v říjnu odvoláno.

V říjnu zavedeny vyživovací lístky na šaty a obuv. V dalších válečných letech se situace v protektorátu i v samotných Přepychách zhoršovala. I naši obce se dotýká persekuce německých úřadů a říšské branné moci.

16. března 1940 byl na udání zdejšího občana gestapem odveden zdejší občan a radní pan Josef Junek č. 176. Byl odvezen k výslechu na německé vojenské velitelství v Náchodě. Zde se měl zodpovídat z přečinu nepřátelství k německé armádě. Jelikož svou nevinou dokázal, byl převezen zase zpět do svého domova.

V roce 1943 z jara přijela přes Přepychy německá policie a gesta po vojskem na autech. Kulometry ohrozili Malou Záhornici. Vyvlekli rolníka a hostinského pana Ladislava Bašeho, velice jej ztýrali a vzali s sebou. Že prý přechovával nějakého cizího důstojníka. Tentýž v roce 1944 v koncentráku zemřel. Později odveden našimi četníky zdejší mistr krejčovský pan Alois Otčenášek do Hradce Králové, odkud za nějaký čas celý utýraný se vrátil, jsa stále pod policejním dohledem.

V roce 1944 zatčen zase zdejší občan a radní pan Josef Junek a odvezen do Hradce Králové a potom z Terezína do koncentračního tábora v Buchenwaldu. Současně zatčen opočenský vrchní štábní strážmistr Bohata.

V roce 1944 na udání zatčeno bylo 9 občanů z Čánky, mezi jinými také rolník J. Baše, v jehož olšině byla prý umístěna tajná vysílačka. Tentýž byl udán, že pachatele přechovával a živil. Někteří z nich zemřeli.

Persekuce německá byla strašná. Častou vinou našich lidí, zohavilců, kteří udávali naše lidi ze msty, třeba delikty vymyšlenými. Praxe německé zlotřilé policie byla hrozná. Takového chudáka týrali a různými způsoby bili, že nešťastník utýraný, aby se týrání zbavil, přiznal se k deliktu, který ani neučinil. Některé události konce války

jsou popsány ve školní kronice. Dokreslují atmosféru protektorátu v oblasti školství i souvislosti s ústupem německé armády i civilního německého obyvatelstva z osvobozených území.

Ve školním roce 1944/1945 se v naší škole vyučoval málo. Ve třídách byli ubytováni němečtí vojáci. Řídící učitel Václav Řehák žádal místního velitele, aby byla uvolněna alespoň jedna třída pro vyučování. Nebylo vyhověno.

2. června 1940 byl zadržen zdejší učitel pan Jaroslav Kříž, rovněž skrze delikt nepřátelství k německé říši. Byl propuštěn až v roce 1943 do domácího léčení plicní chorobou.

V roce 1941 sebrala německá policie zdejšího řezníka pana Ptáčka skrze černý obchod s masem. Asi za měsíc ho propustili.

V roce 1942 chytil opočenský vrchní strážmistr Novák zdejší obchodníky pana Klimeše a Josefa Otčenáška, kteří vezli nějakou mouku a zboží bez průkazu. Odnesli delikt větší pokoutou a menším vězením.

V roce 1942 byl z věže kostelní spuštěn v rámci povinné rekvizice zvon, od čehož nás neuchránil ani jeho nápis pod postavou sv. Prokopa „Sv. Prokope, náš patrono, chraň osudu od moru, hladu a války“. Rekvirovány byly i všechny novější zvony.

Koncem února 1945 odešli vojáci ze školy a do všech tříd byli nastěhováni němečtí uprchlíci z Kladska v počtu 80 osob. S nimi přišli i jim na práci přidělení 2 francouzští zajatci Marcel a Bonec, 1 polský student Stanislav Sobčík a ruský občan Petr Kravčuk se ženou a malou dcerkou. Rodinu Petra Kravčuka podařilo se řídicímu učitelu ubytovat samostatně u pana Václava Štěcha č. 15, protože byla Němci týrána.

Válka se blížila k našim hranicím a bylo již slyšet od Orlických hor vzdálené dunění. V sobotu dne 5. května 1945 rozšířila se zpráva o povstání v Praze.

V bytě řídicího učitele Václava Řeháka se sešel Revoluční národní výbor, připravený tajně již koncem roku 1944, který se ihned ujal řízení obce a vydal provolání k občanům. Po mnoha letech zaválaly opět svobodně na domech státní vlajky.

Revoluční výbor měl tyto členy: - Jaroslav Kříž, č. 190, předseda - Jan Koutník, č. 62; Václav Řehák, č. 69 - Josef Junek, č. 176; Jaroslav Sejkora, č. 178 - František Forejtek; Otakar Brutar, č. 150 - František Krušina, č. 56; Alois Otčenášek, č. 16 - Josef Voltr, č. 68; Václav Vaněk, č. 13.

Přejme si, aby budoucí kronikáři nemuseli již nikdy, podobně události, vzpomenuť jen letmo v tomto článku, popisovat.

Vladimír Zdeněk st.

Použité zdroje: Farní, obecní a školní kroniky obce Přepych; Petr Hora-Hořejc „Toulky českou minulostí“; Dr. Ivan Honl „Boje u Opočna a Kramolny“; Wikipedie.

Zdroj: www.stránky obce Přepychy. Podívejte se na ně, je tam řada dalších informací z historie i současnosti. Záměrně jsem vybral tuto část o válkách, protože se dotýká i širokého okolí, dokonce celých Čech.

J.B., Novoměstský kurýr.

DŘÍZNA

Vznik názvu Dřízna pro údolí s mnoha prameny a poutní místo je opředen tajemstvím. Uprostřed lesů, zhruba jeden kilometr od obce Přepychy na Rychnovsku, se ukrývá údolí, které stojí za návštěvu v kteroukoliv roční dobu - mariánské poutní místo Dřízna. Vzniklo před více než jeden a čtvrt stoletím a genius loci mu nelze upřít ani v dnes, naopak.

Do údolí vede několik cest. Ať si vyberete kteroukoliv z nich, do poslední chvíle nebudete tušit, jak krásná a poněkud tajemná lokalita se tu nachází. Tajemstvím je opředen už samotný název Dřízna - odkud pochází a není jasné jak vznikl tento místní název, nikdo prý neví a spolehlivou odpověď nelze nalézt ani v historických pramenech.

Tak pojďme a objevme Dřízna spolu. Od dominanty obce, kostela sv. Prokopa, se vydáme po silnici II. třídy směrem na Záhornici, zhruba po 300 metrech odbočíme mírně vpravo a pokračujeme necelý kilometr po žluté turistické značce. Teprve, když vyjdeme z lesa, rozprostře se před námi louka, na níž vidíme kapličku, kříž, památník, je tu i studánka.

Těžko uvěřit, že za vším stojí v podstatě jediný člověk - P. Alois Mádr, původem z nedalekého Bohdašína, který přišel na farnost v Přepychách v roce 1875. Psal se rok 1888, když tento kaplan inicioval stavbu kaple uprostřed lesů. Lokalitu si jistě nevybral náhodou, protože na začátku údolí vyvěrá vydatný pramen, který údajně nikdy nevyschne, a není zdaleka jediný, v jeho okolí jsou další.

Kaple s oltářem Panny Marie Lurdské vznikla u příležitosti 40. výročí panování Františka Josefa I. V přilehlé lesní stráni bylo pak v roce 1891 (před 125 lety) vybudováno čtrnáct zastavení křížové cesty a do skály vytesán Boží hrob. Většinu nákladů - 3328 zlatých 72 krejcarů na kapli a 2000 zlatých na křížovou cestu - financoval sám iniciátor, kaplan Alois Mádr, zbytek věnovali věřící.

Už předtím stál v údolí dřevěný kříž, který byl právě v 80. letech 19. století nahrazen litinovým. Vztyčení se dokončilo o půlnoci před svátkem narození Panny Marie 8. září 1883 a o den později, v den dvoustého výročí osvobození Vídně od Turků, ho posvětil spolu s jeskyní, v níž je studánka, přepýšský farář Antonín Flesar.

Škoda, že člověku, který nejen v Dřízdech údolil, ale také v samotných Přepychách zanechal nesmazatelné stopy, bylo dopřáno pouhých 41 let života. Zemřel v roce 1892 v Praze, ale pochován je na starém hřbitově v obci, pro kterou toho stihl tolik vykonat. Náhrobní desku, stejně jako Mádrův památník v Dřízdech, uhradili občané, o čemž svědčí nápis: „Kaplanu přepýšskému na věčnou památku věnují vděční ctitelé roku 1897.“

Díky současnému vedení obce v čele se starostkou Zdeňkou Seidelovou se údolí vrátil původní „lesk“. Na jaře loňského roku tu byl upraven terén, rozbahněné okolí kaple zpevněno šterkem, opraveny cesty a vysázena nová zeleň - jako vzor posloužila stará pohlednice z roku 1925.

V místě, kde kdysi býval obraz Matky Páně na dřevě s letopočtem 1764, zdobí od 18. května 2015 prostranství u pramene Křížovka nová dřevorezba, jejímž autorem je řezbář Radek Křivka. Obnovila se tak prastará tradice, která trvá s menšími či většími přestávkami více než dvě stě padesát let. Věrným (ale mnohonásobně zmenšeným) obrazem madony v podobě jedinečného medailónku jsou od září 2015 obdarováni noví občané Přepychy při vítání do života v místní kapli. Na rubové straně jsou uvedena jména rodičů a jméno jejich potomka s datem narození, čímž památka na mimořádný den získává na ještě větší originalitě.

Zdroj: www.novinky.cz, napsala Dana Ehlová.

NĚKOLIK MÝCH POSTŘEHŮ

Musím se přiznat, že na obec Přepychy jsem se docela těšil. Často jsme přes ní jezdili, když jsme se s rodinou vraceli z Moravy do Nového Města od Týniště. Vždycky na mě Přepychy působily jako zajímavá obec, pěkně umístěná v údolí Vojenického potoka.

Především vám musím doporučit návštěvu internetových stránek obce. Jejich provedení i obsah je nadstandardní. Dovolil jsem si z nich převzít popis válečných útupů od Husitů až po druhou světovou válku. Text pěkně vystihuje útrapy a dění ve vztahu k obyvatelstvu nejen obce Přepychy.

Nemohl jsem se nezmínit o místě „Dřízna“, a tak jsem na internetu našel článek paní Dany Ehlové s popisem tohoto zajímavého místa, které se nedávno objevilo i v TV v pořadu „Toulavá kamera“.

Přepychy jsou bezesporu obcí aktivní a pokrokovou. Jednou ze zajímavostí jsou trhy, které se už řadu let v Přepychách konají.

KALENDÁŘ TERMÍNŮ SOBOTNÍCH TRHŮ				
PODORLICKÉ TRHY • MOTORISTICKÉ BURZY				
AREÁL SK PŘEPYCHY				
2017				
11. 3.	29. 4.	17. 6.	26. 8.	28. 10.
25. 3.	6. 5.	1. 7.	9. 9.	4. 11.
8. 4.	13. 5.	15. 7.	23. 9.	18. 11.
15. 4.	20. 5.	29. 7.	7. 10.	2. 12.
22. 4.	3. 6.	12. 8.	21. 10.	celkem 24x
Začátky od 6 h., rezervace do 7 h.				

Pan Karel Bareš na www stránkách obce popisuje historii jejich vzniku. Podívejte se tam. Sem si dovoluji dát výstřížek z letáku pro rok 2017.

Dne 24.4. jsem díky příznivému počasí vyrazil do Přepych osobně vyfotit si vše, co mě zaujme. Musím přiznat, že jsem pochopil význam názvu „Přepychy“. Bez přehánění - obec Přepychy je obec nadstandardně upravená ale i vybavená. Je tam vše základní - Pošta, Prodejna, Škola, Kostel, Hřbitov, Domov pro seniory, atraktivní Trhy, fotbalové hřiště, Hospoda, řada míst na posezení v opravdu pěkném prostředí, nedaleko poutní místo Dřízna s řadou laviček k rozjímání a také s křížovou cestou v příkré zalesněné stráni s množstvím schodů. Samozřejmě, že jsem to místo nemohl vynechat, musel jsem tam jít pěšky, je tam zákaz vjezdu. Protože jsem byl u té Drubežárny, vzal jsem to po poradě se starousedlíkem po lesní cestě, cca po půl kilometru se přijde na horní konec těch schodů, takže křížovou cestu můžete absolvovat směrem dolů, což je zejména pro starší lidi dobrá zpráva. Vrátit se do Přepych je potom možné údolím od kapličky.

V samotné obci na všech vhodných místech jsou umístěny také lavičky - je jich tam celkem snad sto. V obci jsou čtyři perfektně upravené rybníky. Tvoří je Vojenický potok, který je po celé vesnici v pod-

statě umístěn pod zem, na jednom místě se mi ho podařilo vyfotit, je to jen malý potůček. Ale ty rybníky dokáže naplnit dokonale.

Dominantou obce je kostel Sv. Prokopa, který je vzhledem k svému stavu i umístění velice fotogenický.

Hřbitov poskytuje místo k poslednímu odpočinku nejen občanům Přepych ale i širokému okolí.

Na jedné fotografii s kostelem je vidět něco jako studna s kamennou obrubou. Není to studna ale vstup do podzemní chodby, která vede ke kostelu. Podívejte se, co o své podzemní chodbě píše obec Přepychy:

Přepýšší objevili kulturní dědictví v podobě části středověké podzemní chodby, která vede od zdejšího kostela po faru. Starosta Josef Petera spolu s kronikářem Zdeňkem Bahníkem se domnívají, že chodeb bude v obci více. Zřejmě jejich rozcestí je právě pod kostelem, kde kdysi stála strážní věž. Podzemní cesty jsou v vynikajícím stavu, což potvrdila i archeoložka Martina Beková.

Starosta potvrdil, že i při dalších stavebních akcích se na chodby údajně narazilo.

Ovšem lidé o tom nemluvili. Až nyní, co se jednu z nich podařilo objevit, někteří se přiznávají, že jako malé děti se do chodeb dostali, a to v době, kdy se stavěl Charitní domov. Ani tehdy se o výškytu podzemních cest nemluvilo, pouze se těžkou technikou zahrnu.

Dno prozatím zprůchodněné cesty je zhruba ve čtyřmetrové hloubce. U fary je chodba vysoká téměř 230 centimetrů. V místě, kde se vykopával vchod, je vysoká pouze 160 centimetrů. Strop tvoří dva velká plácáky na sobě umístěné. Jeden je tlustý alespoň patnáct centimetrů. Takto se podařilo zabránit případnému sesunutí a díky vypracovanosti zřejmě chodby zůstaly v takovém stavu, v jakém jsou dnes.

Starosta, archeoložka i kronikář se jednoznačně shodli, že jde o unikátní objev. Chodby jsou totiž nejen precizně vybudované, kameny téměř dokonale opracované, ale hlavně celá stavba je natolik zachovaná, jako by nešlo ani o odkaz předků několik set let starý. Zřejmě vznikla ve 14. až 16. století.

Noviny Rychnovska 25.10.2001:

„Z ústního podání pamětníků víme, že při výměně dlažby v kostele za první republiky se podlaha propadla do podzemní chodby. Tehdejší farář tuto skutečnost však nechtěl zveřejňovat,“ řekl kronikář Z. Bahník.

Dne 11.6. 2016 se poprvé chodba slavnostně otevřela veřejnosti. Přes sto lidí, včetně dětí si v dopoledních hodinách přišlo prohlédnout podzemí Přepych.

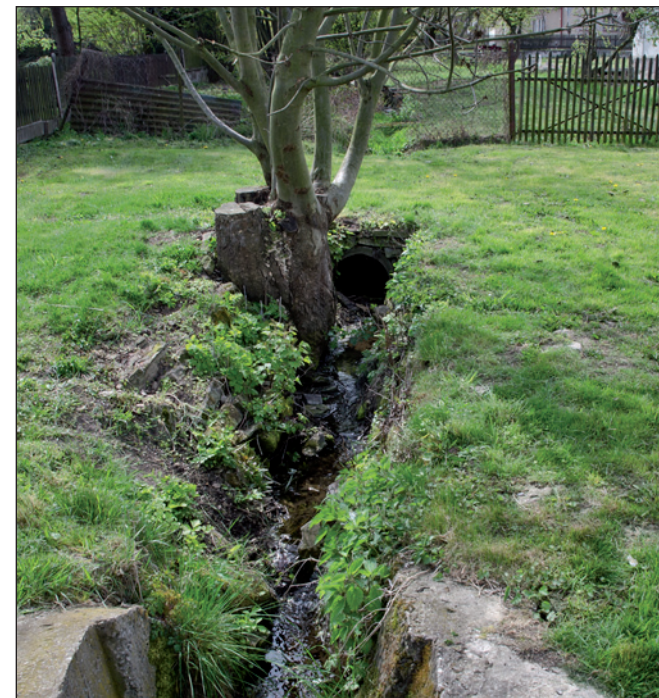
Tak vidíte, čím vším se mohou v Přepychách pochlubit.

Tak až někdy pojedete z Opočna na Týniště, v Přepychách zpomalte a kochejte se. Nebo ještě lépe - udělejte si čas na malou prohlídku. A ke Katce můžete zajít na oběd.

Následuje několik mých fotografií.

Jindřich Buchal.

FOTO Z OBCE PŘEPYCHY

Tak toto je ten Vojenický potok - alespoň doufám. No řekněte - je to přece jenom potůček. A přece - dokáže naplnit ty rybníky. A ještě pokračuje do obce Mokré. Ach ty moje milované potoky.

No a tohle je vstup do té slavné podzemní chodby. Tento vstup je před bývalou farou (dnes Senior centrum). Do kostela je to cca 100 m.

Památník zakladatele místa P. Aloise Mádra.

Poučná tabule popisující místo Dřízna.

Obrázek Panny Marie Lurdské - dřevorytina a kamenná jeskyně se soškou Panny Marie Lurdské.

Kaple Panny Marie Lurdské.

Pohled na místo k posezení, památník P. Aloise Mádra a vstup na křížovou cestu.

Studna a moderní plastika.

Kaple Panny Marie Lurdské.

Centrální kříž na hřbitově v Přepychách.

Pomník Cyrila a Metoděje v Přepychách naproti škole.

Pohled od hřbitova na „výpadovku“ k Týništi.

Zajímavá architektura na výjezdu k Týništi.

Vjezd do Přepych od Týniště.

Kostel sv. Prokopa.

Kostel sv. Prokopa.

Kostel sv. Prokopa - vpravo vchod do podzemní chodby.

Senior Centrum v objektu bývalé fary.

Obecní rybník.

Jeden z křížů v obci.

Pozůstatek dob minulých - je u výpadovky na Záhornici.

Pošta Přepychy. Současně je v objektu umístěn Obecní úřad.

Pěkná novostavba - nebo rekonstrukce?

Škola.

Škola.

Jeden ze soukromých podniků v obci. Zajímavá architektura.

Prodejna potravin.

Hasičská zbrojnice.

Tak vidím, že jsem zapoměl vyfotit Obecní úřad. Tímto se tedy paní starostce omlouvám. A gratuluji ke vzorné obci. Ovšem můžu upřesnit, že Obecní úřad je v objektu pošty. Z druhé strany. A poštu jsem vyfotil.

Restaurace Katka.

Dvorský rybník - nedaleko fotbalového hřiště.

Pomník Antonína Švehly.

Svatý Jan a jeho rybník.

Svatý Jan z jiného pohledu.

POHLEDY Z MĚSTA

Připravuje se rekonstrukce autobusového stanoviště v Novém Městě nad Metují. Vedení města vydalo tuto informaci:

„Autobusové nádraží Rychta a jeho bezprostřední okolí považují všichni obyvatelé města za mimořádně důležitý prostor, kterému je nutné v budoucích letech věnovat odpovídající pozornost. Město by chtělo v příštích letech v této lokalitě vybudovat moderní autobusový terminál se zázemím pro cestující a zlepšit kvalitu parkování především v ulici Nerudova, kde je v současné době situace špatná,“ uvedl místostarosta Michal Bešeda a dodává: „proto byla na podzim loňského roku vypsána soutěž a v současné době můžeme občany města seznámit s výsledným řešením. Casově hodláme vše připravit tak, aby bylo možné požádat o dotaci a v příštím roce zahájit výstavbu.“

Popis návrhu rekonstrukce autobusového terminálu:

Nový autobusový terminál bude mít zachovanou kapacitu 8 autobusových stání.

Uprostřed terminálu bude ostrůvek se 4 autobusovými stánými, 2 stání jsou u objektu Rychty a 2 stání jsou u budovy čekárny a zázemí terminálu.

Čekárna a zázemí bude mít podélný tvar, který navazuje na první řadu autobusových stání a bude umístěn tak, aby přesah střechy zakrývat celé nástupiště.

Budova bude rozdělena na čtyři části, první část tvoří přístřešek pro cestující, druhou část komerční plocha, třetí část uzavřená čekárna a čtvrtou část veřejné záchody.

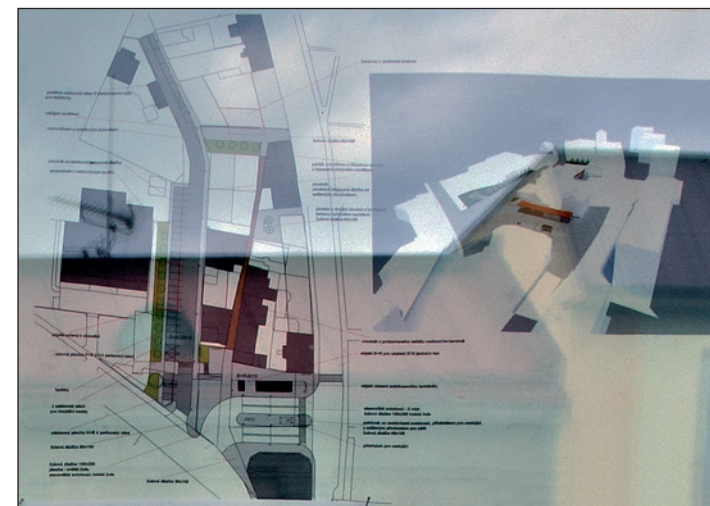
Budova bude mít prosklené průčelí otevřené směrem k autobusovým zastávkám, které umožňuje snadný přehled cestujících o aktuální situaci příjezdu a odjezdu autobusů.

Čekárna bude prosklena na odvrácenou stranu, k průchodu od kina a ulici T. G. Masaryka.

V objektu čekárny a ve venkovním prostoru areálu bude elektronický informační systém (tabule), který poskytne cestujícím přehled o aktuálním stavu příjezdu a odjezdu autobusů.

Odhadované celkové investiční náklady:

18.518.000 Kč vč. DPH

Poznámka:

Text i obrázky byly převzaty prostým ofotografováním ve výloze knihovny, kde je řešení vedením města vystaveno.

Omlouvám se tedy za kvalitu obrázků.

J.B.

OD KLADSKÉHO POMEZÍ

Články z doby mezi válkami.

Na českokladských hranicích.

(Pokračování).

Nejživěji bylo na Slánském mostě ve žních r. 1813! Byla sobota před náhodským poutem (14. srpna), ale nikdo nepoklízal. Celé město až na báby »špitálnice«, jež dle starobylé povinnosti před svátkem vymetaly kostel, bylo u mostu. Chtěli vidět ruského cara Alexandra I., který tudy pojede. Zámecké panstvo dlouhé odpoledne již čeká. Slunko praží, ale car nejede a nejede. Zarudlý vrchní Dínter, tvrdý Němec, netrpělivě přešlapuje, usměvavý děkan Kopecký také vyhlíží; kníže Esterházy je nějak zamlklý — studuje v duchu uvítací řeč — jen náhodská vévodkyně směje se jako jarní slunéčko a vše jí baví. Dívá se k Slanému, kde na lukách už od pondělka táboří tři témy kozáků. Na lukách ticho. Už kývá na stolbu, aby popojel a obhlédl, zdali vzácní hosté nejedou ..když od Slaného, kde stáli kozáci, zaburácelo hromové: »Urá! Urá!« — a jako bouře neslo se zástupem od mostu až k celnici před Kladskou branou na předměstí: »Car, car!« — V mračích prachu mihli se červení husaři, koně i lidé jako malovaní, a za nimi noví a noví ve šňůrách a lesklém řemení. Klusají k městu. Důstojník ve zlatě, mladý hoch, skupině panstva u mostu šavli vzdává čest.

Bubínky drčí, buben hřímá, hrčí kotly. Hrají marš a muzika na koních: jedna, za ní druhá vyhrává i třetí! Děkan s purkmistrem přeměřují sousedy, páter Lukavský zrakem urovnává městské panenky, jež jako růže sličné vrobí obě strany cesty, Esterházy vstupuje do popředí... — Vrchní v duchu je v Ratibořicích: je-li v maštelích vše v pořádku, zda štafeta došla k fořtům do Sedloňova, Vodolova, Havlovic, zda se myslivci sejdou, aby špalír řádně dopadl a neselhal, aby... V tom carská garda letí: krev, barvy a zlato, a za ní — car! Vysoký štíhlý, kučeravých vlasů a s licousy. Ledva čtyřicátník, v zeleném fraku, bílých nohavících a lesklých botách. A když od mostu až na předměstí zní hřímavé »vivát! viváát!, car křepce seskakuje s koně, dvorně se ukláněje kněžně, knížeti i ostatním. Ale tuze krátce! A na koně! — Mezi makovým polem uniforem i kněžna! Jede — majíc cara po pravici, velkoknížete Konstantina, carova bratra, po levé. Za nimi kluše štáb, jemuž v čele Barclay de Tolly, hrdina od Borodina a miláček Alexandrův. Pak zase gardové pluky, dusot, prach a vedro. Už jsou v osvětleném městě; chvoj voní, na krajském předměstí hudba hřímá, od mostu, od hranic rachotí bubny, blýska jí »pagnety«, maširuje pýchota. Panstvo nezahýbá však na zámek, ale míří rovnou k Ratibořicům!

Tu noc okna bílého zámečku dlouho zářila do lučin a v modravé páry nad nimi, i do černých pruhů protějších straní. Korunami praleťtých dubů šerí měsíc; dívá se na bílé cesty v přítmi anglického parku. Osaměly, ztichly. Ostruha nebřinkne, drobný střevíček neposkočí, nezaběhne dovádívě s cestičky a v trávu. Zář táborových ohňů nad lesem pohasla, klapot kopyt posledních kozáckých sotní dávno zapadl se silnice ve vlhké temno panských dubin. Jen zámek nemůže usnout

a okna jeho stále vzhůru. Panstvo u hostiny; zvoní stříbro, hedvábí šustí, rozpaluje víno i úsměvy; když však hovor zabočí na Francouze a Bonaparta, carovo čelo přelétne stín.

To už není u tabule, ale někde venku daleko za lesy a v táboře; hučí noc, planou ohně, vidí lesklou ocel, černé jícny děl, vzpomíná na Borodino, krev, nářky a vojnu. Na vojnu s Napoleonem! V Opočně, Jičíně a v těchhle bílých komnatách ji s Metternichem a pruským králem před dvěma měsíci ukovali. Zde u vévodkyně!

Co dnes jest Vídeň, Berlín, Petersburg proti tomuto rozkošnému koutku zde, kol něhož se točí svět!

Náchod také nespál! Byla sobota před poutem a v hospodách nabito. Všude jedna řeč: vojna, Rusové, car! Dřevěná hospoda »Na Kutloře« u samého Kladského podměstí jen se třásla: řezníci, Prajzi, rychtáři s hor, a dnes zarazili tu i staroměstští vracející se od hranic. Měli dnes říkajíce poloviční svátek! Robotu »zámku metení« vybyli si už včera, dnes přišli do města jen na všetečnou, a u panské chmeloviny ji protáhli, šenkýř nevyháněl a zvoněk na radním domě sousedy na kutě již o osmé také neposílal; za nebožtíka císaře Josefa r. 1789 potáhl servus naposledy, když už beztoho nikdo hloupého zvonění »na pokoj« neposlouchal. Rozšafa Kopáček ze Slaného, zámožný kupec všade známý, také se zařčil a pozdržel, až na návrat do Pruska bylo pozdě, ježto u celní v těchhle hodinách už nepouštěli, a soused Škoda, jenž jej sem dnes zatáhl, jako »kápo« od pašeráků po Slánském mostě »z jistých příčin« vůbec nechodíval. A vyholený, plešatý pašer také hrubě nedbal, kolik uhodilo. Hleděl si hubatky a bílé pivo — jinčí než prajzské ovesné patoky — jen mu sládl.

»Půl chlíva bych v pravý poledne k vám, sousedi, ze Slízka sem převedl, ale s tebou, Kopáčku, ani po mostě, ani »tou svou stezkou nepůjdu!« vykřikoval chlubně. A nešel! Pivo teklo, karty pleskaly, lojové svíce v dřevěných, zamaštěných svícnech čadily a hospoda zněla zpěvem. Mečivý, koží hlas slánského Škody nade všechny. Ječel bolestně tu novou smutnou, jak ji pochytil od »vojanských«:

*Vím, kde jsem vychován,
ale kde zakopán,
kde já svého těla složím kosti?!*
*Maso složím v Rajchu,
kosti ve Frankrajchu
— tuhle máš, má milá, na památku!«*

Ale slánští »Prajzi« tu noc »maso« v Rajchu nesložili: přebrali a s nákladem to nešlo ani z hospody, natož přes hranice a po mostě, ba ani »tou svou cestou« — a tak složili oba »maso i kosti« na tvrdé lavici začazené formanky a — v Čechách!

Na náměstí — »V loubí« — kamenné hospodě proti kostelu na růžku ulice ke Krajské bráně (č. 65) bavila se zámecká honorace a slovo měl justiciár. A také o Rusích! Vzpomínali, jak před 14 lety po prvé tudy od Kladska přešli. U dvorů ten čas klepali kosa, žně přede dvěma (5. července 1799); koní byla spousta, na silnici jako ve mlýně, všechno klusem, až se mostnice na Slánském mostě třáslly, když hned

prvního dne přerazilo tudy 5000 kavalérie a nejvíc uralských kozáků s pištci a dudáky. Jak křivé šavlice řinčely: v lese pik praporek na praporku, a Panenka Maria Kazaňská všady. Ba — ani na bílé vousy atamana Borodina nezapomněli, ani na jeho šavli, posetou brilianty.

»Panství by za ni koupil!« vykládal justiciár.

»Tenkrát 14 dní (od 5. do 17./VI.) bytně táhli, k Plesu, na Prahu, a do Vlach na Francouze. Na 45 tisíc pěších tudy přešlo a na 27 tisíc koní a most všechno vydržel!

Tuže často si na ty kozáky vzpomenu — a pohlédnu-li na věž a hromosvodu — vždycky! A původa, že zámek odrátovali, je tamhle náš kastelán. Však tady sedí«, ukazoval justiciár.

»Prováděl panstvo zámekem a když přišli na věž, nebožtík vévoda — Bůh mu dej věčnou slávu, — povšiml si popálených dubových schodů, a hned se ptá, co a jak. A vědí, to bylo pro našeho kastelána. »Výsosti sem, Výsosti tam, prosím, prosím ...« — a už ukazoval červenou hrudkou na schodě napsané datum:

»17. April 1721« a spustil jako kronika o tom nepořádku, když tenkrát za Piccolominů před svítáním do velké věže devětkrát po sobě uhodilo, od shora dolů zdívo trhlo, prapisky a římsoví otlouklo ...«

, »Jo, jó! Jarní bouřka a nové panstvo, ty byly odjakživa pro zámek nejhorší!« poznamenal zkušeně starší vytáhlý a plesnivý písař.

»A všetečkové!« přitakal zámecký sudí. »Tenkrát blesk poďal se v kuchyni do police mezi cejn, pod poklice, přerovnal měděné pánve v mísniku, v lékárně medicínou zamíchal, arest otevřel a kolik lidí omráčil!, popálil a potloukl. Vévoda poslouchal, poslouchal, ale po té zprávě nedal na zámek patnáctý svatý obrázek sv. Františka Xaverského, jako svého času (1710) dala vrchnost proti bouře do 14 našich dvorů, nešel do Svatoňovic k malíři Nyweltovi, ale poslal pro kováře a zámečníky — někde až do Němec — a postaviti kázal hromosvodu. No — a jak jsem vlastně přišel na to železo? Tu noc, když byli zde kozáci, byla také strašná bouře. Nebe se otvíralo, rána za ranou a kozácké koně, jimž jsme otevřeli v Petrově dvoře pod zámekem stáj, nejsouce uvázání plašili se, vyhazovali, div se nepobíli. Dvůr stál ledva druhý rok (1797), (vrchnost dala Šamšův dřevěný do základů rozházet), malta nevytvrdlá a koňská čeládka zpola ji otloukla a kopyty zaplatila panský nocleh.

To bylo ve žních; té zimy, když v adventě se soumrakem přišlo zemětřesení, krátce po svátcích s 2. na 3. února 1800, sám proslavený generál Suvorov vraceje se na Rus na zámku nocoval a nebožtíku vévodovi daroval na památku tabatěrku. Ta- batieru vzácnou s čistě vyvedeným obrázkem kapitulace Mantovy (1797). Jako dnes na ni vidím bílého Wurmsera, jak odevzdává Korsikánovi kord. Musel! Ne Francouz, ale hlad poručil! Kolikrát jsem si z ní šňupl, ba často mě vévoda poctil«, vzpomínal rozjařený staroch luskaje prsty.

»Vzácný kousek! Vévoda často říkával, že by ji nedal ani za tu zlatou, co ukradli posledního máje — 2 roky po bitvě u Kolína — v Žirci v kostele Lascymu, třebaš generál pro ni tolik zuřil a na celý svět — jednu zlodějnu — jež tahá svatokrédežně v kostele a při mši císařským generálům zlaté piksly ze šosů — posílal pumy a granáty!«

Starým kastelánem zámeckým slovo »Lascy« trhlo!

To slovo před lety za nebožtíka vrchního Fritze ani vyslovit nikdo

nesměl! Zuřivý generál zchladil si záhu na panských úřednicích, kteří měli poručeno dnem 12. dubna 1759 všechno seno po panství vyhledat, sepsat a odeslat po nápravě i na tra- kařích za armádou.

Od Litomyšle k Jaroměři, Novému Městu a k Polici vlekli se s nákladem, a bývalo ubohých trakarníků, jimž po 3 krejčářích vypláceli od centu a za míli, až 2400!

Když pak tenkrát v Žírči nejen tabatěrka se zpropadla, ale chybělo i pár tuctů trakarníků, tu zle rozkacený generál dobrou třetinu vrchních z hradeckého kraje předvolal do hlavního stanu ve Dvoře Králové a dal bezmilosti pozavírat! Náchodského také!! Nedivme se tedy, že třeba justiciář s »tabatiery« dávno přešel na ruskou kavalerii a vrátil se zase ke kobylám, starý zámecký služebník stále ještě odprskoval: »Aber Lascy, Lascy geh' weg, geh' weg!«

Na dolejší podsíní u Böhmu (U slunce) také o carovi — a tam ho mleli nejvíce! Počítali, že jsou tomu dva měsíce, kdy car vrací se z Opočna do Slez — zatím co u pošty koně přepřahovali — do hospody si zašel a žejdlík vína si poručil.

»Ani jsem nevěděla«, vykládala paní Böhmová, »kdo je a jak jej mám titulovat, kdybych od zámeckých nevěděla. Sama vévodkyně také — jen jen — že ho stihla, (opočenský vrchní poslal štafetu — víme). Ale, když jsem zvěděla, kdo a co, nedalo mi, na kolena jsem klela a sepiatýma rukama prosila o své nešťastné dítě, o Vendelu, aby jej pustili z vojny. Nerozuma nerozumná! Dodělal rétoriku (6 gymnasijní) v Broumově, když najednou na náměstí Rusů jako kvítí. Pro následovali prchající Francouze a pustili se za nimi až do Čech. A to víte, hoši byli jako u vidění, a koně, paráda i šavle je svedli. Zapomněli na domov i mámu, dva vám pustili se do Slez a dali se naverbovat. Předobry císaři! Nebýti jeho pár řádků (olůvkem mi je tuhle napsal na šenkyši), už by ubozí hoši s červenými husary táhli do vojny! Všechno možné, že by dnes s ostatní ruskou kavalerií nocovali někde na poli nad skalickým pivovarem, aneb na farářově poli »Pod vinicí«. Tam dnes ti koňáci leží — vypravovali nahoře ze zámku. A na Francouze, na Paříž!! Ba, co povídám — na Paříž! Na pochodě by padli, při prvním srážce zahynuli, jako vedle poštmistrů Ignác. Stará Šperlingová oči si může vyplakat, a jsou to už 3 roky, když týden před studnickým poutem (1809) zde na rynku u sv. Trojice přísahal vévodovi brunšvíckému na prapor a pak hr — na Francouze. Nerada vzpomínám! U nás — nahoře v prvním patře — ty černé uniformy šli, a aby se mohli jak se patří s jehlou rozehnat, vedle na poštu prolomili zeď a dali dveře. Ach to loučení! Máma ho líbala, až mu srazila čako s umrlčí hlavou, ale hned jí měl zase na hlavě a pryč a pryč. Dnes někde v Sasku na třetí rok hnije.«

V úterý přejel přes Slánský most pruský král Fridrich Vilém III. Ne na koni — jako car, ale v kočáře s pobočníkem a s husary na podsedních. Čtyři páry, koně jako labutě a král klobouk stále v hrsti. Mířil za vojskem a také do Ratibořic. Vítili jej také, ale už ne tak srdečně a slavně jako Rusa. Nemohli zapomenouti pro jeho dědka! Dobré se pamatuje dlouho, a zlé ještě dyl. Ne a ne zapomenout, třebas Prusové byli spojenci a dobří: pýchota jako zeď, husaři a huláni sekáči a z kyrysníků jedna hrůza!

Král byl však dobrák; od 13. do 29. června bydlel v čermenské faře i s celou rodinou. Vycházel do okolí, slézal kopce a dobře mu chutnalo. Hůře bylo, že farářovi víno došlo; tu pobočník králův přešel hranice, aby zakoupil několik láhví uherského v sousední Malé Čermné. Dostal, a už s vínem upaluje přes hranice, když jej pruský hraniční myslivec čapl.

»Vždyť je to pro krále!«

»Král, nekrál, to by mohl každý říci!« suchou »ouřední« odbyl pobočníka přísný strážce hranic — a milý adjutant pěkně na celnici. Tam mu napařili pokutu! Ale král se nezlobil!

»Dobře se mi stalo!« povídal, »kdo pašuje, ať platí, třebas byl i pruský král!«

Od 12. do 20. srpna 1813 od rána do noci po Slánském mostě dusala jízda, rachotila děla, hrčely okované vozy pruské i skřípaly ruské »kybitky«, vozíky, jež neviděl kováře a bez obručí, na nichž Rusové, Tataři a všelijaký divný pronárod vozil za armádou »boží dárek« — 200 až 300 bochníčků sucharů. Jezdili za vojskem až do Dušiček a přejelo jich na tisíce. Ač jeli párem i dvěma, blátivou kolejí brodili se těžce a cesty neubývalo. Neplatila nahajka, a vlídné »stupaj, bratko«, jimž se povzbuzovali navzájem, málo pomáhalo, když tahouni padali. Podzimem toho roku byl deštivý a cesty zlé. Nebylo dnešní říšské silnice a vozka z Náchoda do Časlavek a nejdál do Jaroměře dojel za den.

J. M. Ludvík vypravuje, že jel za studií v Dolan (u Jaroměře) do Broumova dva dni, »ač« — píše, »z domů jsme časně vytrhli!« Na cestu do Vídně potřebovali tři neděle, z Hradce za 2, z Prahy za 8 dní byli zpět. Všady měli tenkrát po francouzských vojnách svého formana: Kostelec Prouze, Broumov Weissara a Porma. Náchodského Donáta vyhlíželi v Praze studenti čekající psaníčko a groše; batňovický Souček míval svou »Prah« na faře v Bohuslavicích, kde u faráře J. K. Rojka na centy skládal nových českých knih, objednaných pro »pány bratry« v Praze i od hradeckého J. H. Pospíšila. Kuřivo ze Sedlce od Kutné Hory na hora vozil klátivý Němec Póla (Pohl) z Deštného. Olešnický Klikar a rtyňský Lelek z Rakous a Uher přiváželi víno, čertovinský Strauch a Nentvich s olešnickým Ant. Vlčkem »domským« často, přechásto si dali »Dej Pánbů« až »dole« — v Itálii! Vévodský štolba Pankel a panský kočí Lekaš zbrousili s paní kněžnou půl světa. Nejslavněji však formanil rtyňský rychtář Antonín Hejna, jenž ze statku č. 125 vyjížděl o třech vozích a s třemi čeledíny přepřahaje cestou 15 až 16 statných hřebců. A toho »vídeňského« formana, vyholeného s »parýzkami« na hlavě a v modré kazajce pod jménem »pantáta Hájek« zvěčnila v povídce »Dobry člověk« Božena Němcová.

Když uhodily necesty, náhodští formani jedouce s těžkým nákladem nocovali ve Sviníšťanech. Nejhůře bylo za vysokovským dvorem (zrušen a rozprodán familiantům r. 1778) v padolí u hranic klenských »Na brodku« kdez říkají »U Stánovce« (jméno polní trati upomínající na rodinu Stánů z Hertensdorfu, jež v 16. století vládla svobodným dvorem vysokovským). Než vystavěli dnešní vysokovskou silnici, jezdili po Vysokově hadovitým, hlubokým úvozem podle potoka, v létě vyschlého, rozvodněného však, když tály sněhy, i z podzima, když studené lijavce bičovaly nad cestou opukové stráně i lesem za-

rostlé výmoly, V hlubokém, temném úvozu dva povozy se nevyhnuly, a proto těmi místy vždy napřed klusal jezdec neb pěší »foril«. Smutná cesta! Neveselá už od hřbitovního kostelíka staroměstského; napravo les Branka, nalevo zarostlé hradiště Homolka a za zády náhodská »spravedlnost« nevysoký šibeniční vrch, na němž pro výstrahu klátívali se visatci, dokud zase při nové exekuci neuklidil mrtvá těla kat.

Ale za těch zlatých časů, když nejen pro panského jelena, ale i pro krádež půl tuctů raků ortelovali šibenicí, o dobrého »řemeslníka« bývala nouze, a když kata nebylo, soudcové přimhouřili oči. Jako pohádka ze »zlatého věku v Čechách« čte se ortelní zápis purkmistra a opatrných konšelů ve Stárkově, »že jest zasloužil oběšení Kašpar Švanc, jenž postižen s jistotou v skutku zlodějském lapání raků v potocích Jeho Milosti urozeného a statečného pana Hartvika Zěhušického z Nestájova; leč dána mu milost z příčin, že šibenice mdlá a také oběšenec velmi těžek jest; mistr popravní sám s to býti nemůže, aby ho voběsil, neb pomocníka žádného nemá a žena ten den před popravou ušla pryč.«

Také Náchodští nemávali vždy kata po ruce; často si dlužili mistra »ostrého meče« v sousedství, vysílali robotníky radechovské, aby jej přivedli, a čermenské, aby v bezpečí doprovodili zpět. I stávalo se, že popravený visel tak dlouho, pokud konopí drželo a bouře jej nesrazila.

Ač za každým větším městečkem strašilo popraviště, nebyvalo po cestách bezpečno! Hlubokými lesy od Dušnicka k Levínu forman jel smutnou nocí tuze nerad; v dolcích u Čermáka, mezi Kostelcem a čertovinskou hospodou plašil pocestné za noci hastrman; v mokřinách za Stolínem, když formanský fasuněk těžce rachotil do táhlého návrší u »Devíti křížů«, v adventě a postě trásla se bledá »světýlka.« Pantáta dobře věděl, proč vyjížděje bičem »po koních« pokřikoval! Noc — a přihrblá krčma o samotě v polích, již za francouzské vojny, zpstlou a prohnílou — rozházeli, nedobrá! Škoda, že lidské kosti, jež našli ve sklepení, neuměly vypravovat.

Třebas do vrchu, těmi místy vozka koně popohnal a byl rád, když byl u lesa, kde se u roubené myslivny zaběhal starý kříž s podivným nápisem: »ZDE GICH 9 W PANU USNULO«. Ač jel lesem, černou houštinou na cestu svítil široký pruh hvězdnatého oblohy: starý Leopoldův patent z r. 1650, jimž nařizeno vysekati lesy podél silnice, aby na hon cesty prostora po obou stranách byla světlá, dodržovali tu vždycy!

Bylo, bývalo!

Temavé, hluboké, starodávné hvozdy jsou už jen pohádkou. Četné milíře (poslední dýmaly ještě krátce před válkou v radvanických leších nad Svatoňovicemi) je vypražily, mnoho jámského spotřebovaly svatoňovické doly, a divoká Úpa po staletí stěhovala na jaře do kraje celé lesy. Polenové i plavy (vory)! Už roku 1574 žaluje zažloutlý zápis, že »v řece Úpě ryb málo za příčinou plavení dříví s hor ke Kutné Hoře,«

Mnoho kmenů vzplanulo v cihelnách při stavbě pevnosti josefovské. Také za vévodkyně Zaháňské na dně vybraných pokladnic ležely

lesy na Náchodsku a pila se sekerou pročesaly je důkladně, ale dočista je v letech 1921 a 1922 vyholila mniška. Zbyly jen zelené ostrůvky a v těch by si již nikdo, kdyby o půl noci zakopl o »bludný kořen«, nespletl cesty, nezabloudil. Divoký, potměšilý »hejkal« odstěhoval se do »královských hvozdu« do Kladska. Ale ani tam by hrabě »starý« Trčka, otec v Chebu zavražděného Adama Ermana (1634), nevyčítal jelenů o 10 až 12 parozích. Čápi na chvalkovickém zámečku také nehnědí: k vysušeným rybníkům se nevrátili, orel nad divočinou úpskou nezakrouží a posledního vlka na Náchodsku skolili v lednu 1791. Ale ještě za sedmileté války pod Mertovou stráňí proti třtícké »kyselé« studánce roztrhal vlk třtíckého myslivce Standeru. Jen ohlodané, krvavé pahýly zůstaly a jméno — »Standerův kout.«

A jak asi bylo za pradávna, když kníže Jaromír krátce po roce 1000 zakládá nedaleko vchodu do hlubokých lesů pomezních hrad Jaroměř? Dobenínský kostelíček, kdež r. 1068 za Vratislava sněmovali, stál na samém pokraji hvozdu, kudy úzkou stezkou jezdívali soumaři a kde kolo nezavrzlo, ale vše na hřbetě nesli koně. Z někdejších královských hvozdu zbyla nám jen jména: les »Království« mezi Hostinným a Králové Dvorem a německý název »Kunigswald« (ze 14. století) vsi Meziříčí u Opočna.

Po staletích bylo ovšem jinak: lesy vystřídal pluh, ale cesty až do počátku 19. století byly velmi zlé. První kus »dobré« cesty udělali od Skalice do Klen r. 1810; stavělo ji panství a robotníci a teprve r. 1816 předělali jí na tvrdou »císařskou« silnici.

Do Sviništan natáhli ji ze Skalice r. 1818, a od Starého Města do Náchoda dovedli ji v letech 1820 a 21. Pak pokračovali k říšským hranicím Náchodem a k Slánskému mostu. Vyměřil ji c. k. měřič cest a prováděl polír ze Smiřic. Bylo r. 1827 a půl Radechové, Babí a Bělovcí přehrabovalo se v hlíně a urovnávalo kámen. Práce šla znamenitě; »dvoukoleský« silně pomáhaly a plat byl slavný: 20 až 28 kr. stříbra denně. To byly jinší »vejždělky« než r. 1731, kdy — jak vypravují zámecké účty, od vyřezávání dříví v lesích, co vítr položil, dáno robotyřům 3 zl. — po 1 krejcaru denně!

Na jaře 1813 dali se do císařské silnice od Jaroměře k Hradci Král. a k Lipsku, na Napoleona, hrčely už po široké císařské silnici s »pankety« po stranách a s cestákem s lopatou a železným pohrabáčem. Na tu cestu připlácela všechna města i panství v celém kraji. V letech 40. stavěli silnici od Skalice směrem na Trutnov; roku 1836 byli mezi Žernovem a Červenou Horou. (Nouzová silnice z Náchoda přes Lipí a Borovou na hranice novohrádecké (13838 m) vybudována v letech 1913—1923 nákladem 1,951.984 Kč; v letech 1920—24 vyvedli novou silnici »nouzovou« z Náchoda do Měst. Kramolny (2200 m) a v letech 1922—1924 postavili silnici z Trubějova do Olešnice).

A kde silnice, tam i formanka! V starých zájezdních hospodách ani ve zlých časech nemohla panímáma stýskat! Některé stály již dřívě! Tak vysokovskou »Kosinkovu« hospodu (č. 1) vystavěla vrchnost r. 1737 místo sešlé krčmy, kdež »točili« již od r. 1658, ale »šenkýř si

musel voziti pivo od vrchu sám«, beze všech povinností císařských a vrchnostenských i císařského »deložírunku.«

A bývalo hospod a slavných, ale formanští hřebci již v nich nedusají! Kde jsou?! Doma byli v Bělovcích jako ve Starém Městě u »Stříbrného potoka«, znali studenou vodičku na »Buřvalce« u Možišů v Olešnici, ovisek na Čertovině u Hůlků, nezapomněli nikdy na skalického Vítu, věděli, že u Johnů v Jaroměři pantáta pokrmí, na Metelce a Kalínce v Plotištích že mívá hospodář žízeň a na Trotině u Matiaků (č. 1.) že bude hospodou.

Vévodkyně
Kateřina Vilemína Zaháňská

U Šteidlerů v hospodě »U bílého lva« také zarazili. Holba piva vždycky stála za podivné noviny o všelijakém panstvu, jež tu mezi Prahou a Vratislaví nocovalo. Samý erb a korunka — a ta čistá správa (nemluvě o koních)! Starý Steidler, hezký chlapík, u něhož vévodkyně (byl dříve kovářem a panským »kuršmídem«) denně kovala, umřel r. 1859, když mu táhla osmá desítka, ale zániku slavné své hospody, proslavené jirínkovými bály«, už se nedočkal! Teprve syn jeho Václav prodal smutnou tehdy hospodu jeptiškám. »Parotah« a železná kolej, jež protáhli r. 1851 přes Hradec a Josefov až do Svatoňovic, dala maloskalické hospodě »co proto«, a když na náchodském nádraží po prvé zapískal r. 1875 vlak, tu jí dočista odzvonili. A formanské sláve — také!

Dávné »zastavilky«!

Formanské koně znali je po paměti a na vlas věděli, jak vysoko žlab a zda stáj teplá. Věděli, kde pantáta krmí, kde se jen stavuje, a když »čuli« nocleh, tu koně zabrali, řemení se napialo, mosaz zacinkala a červená jihlavská »vytírka« vesele zaválala chladem klenutého průjezdu. Vysoký chomout však o klenbu nezavdil, na jezevčince zeď nezkrivila ani chloupku, mocně na bocích vyložená »šandrlata«

nezavdila, jen »zádní šnop« se natřásl, lucerna zakývala, »šífek« pod vozem se naposled zahoupal a Voříšek vesele zaštěkal, jako by říci chtěl: »Pantáto, pantáto, už jsme doma!« A ten večer hospoda patřila formanům — ráno pak jejich byl s bílou silnicí celý daleký, šířý svět!

O svátcích, a když bouřily vánice a hrozily jarní vody, drželi se formani doma u kamen.

Prušáci však trefili do Čech — cestou necestou — vždycky! Roku 1813 valili se od Kladska přes Slánský most i Broumovskem přes Janovice a »Pasy hutberskými« k Náchodu; mnoho jich přešlo pohraniční hory od Levína vzhůru k Olešnici a na Dobrušku. Neptali se, jako bradatí kozáci: »Kudy cesta do Pařížu?« A dojeli! Na cestě však byly krvavou zastávkou Chlum, Drážďany a Lipsko — kde před lety Valdštejn bíl se u Lužina se švédským králem (16. listopadu 1632), kde divoce odvážný Oktavio Piccolomini, pozdější pán Náchoda, sedmkrát se svým plukem hnál útokem, pět postřelených koní přesedlal, sám čtyřikrát zraněn. A tam, na těch saských rovinách, jež v úvodu k »Trnové koruně« chmurným štětcem maluje Václav Beneš Třebízský, smrtelné ranění pod společným nápoem spojenců klesají francouzští orlové.

Pak přišel vídeňský kongres, dějiště Jiráskova románu »Ráj světa«, hýřivé, rozkošnické pozadí obrázku, na němž v nádheře aristokratického světa nejvíce poutá spanilý zjev »kongresové krásky« Kateřiny Vilemíny, vévodkyně Zaháňské, paní na Náchodě.

Léto za létem, taneční rej a plesy střídaly popeleční středy, kráska povadla, ale upřímné lásky, jíž se tolik na svých dobrodružných cestách nahledala, nenalezla »paní kněžna« nikde! Znavená životem, znuděná zábavou umírá vévodkyně mrtvicí 29. listopadu 1839 ve Vídni. Do Itálie, kamž se na zimu pospíchala, nedojela! Na panství — přivezli ji mrtvou.

Bylo už jaro 1840, den před sv. Josefem, když ji u nás vítali. Panští úředníci, kněží, rychtářové na koních, hajní, šediví fořti i růžoví mládenci s tesáky, pery a v zeleném kabátě. Až ke Sviništanům se vypravili milostivé paní naproti. Ale známého úsměvu paní kněžny už nezahledli! Černí oři v čabrakách, s kuronskými znaky, s chocholy a pod příkrovem vezli ji vzhůru na zámek, kde cestu vroubili pořádkové řemesel, svatoňovičtí havíři a zástupy měšťanů i robotníků. Jiskřilo březnové ráno, když před kaplí a dvory starého hradu někdy Smiřických zalkaly lesní rohy. Před léty — v Ratibořicích — za vlahých večerů zpívaly před ozářeným oknem mladé vévodkyni jinak.

Pak vyjela si do světa naposled! Bylo 21. ledna 1841, když na sáních a v tichosti odváželi jí vzhůru k zasněženým horám přes Trutnov do rodinné hrobky v Zaháni — dole ve Slezsku u samých Branibor.

Umřela — a přec žije!! Nesmrtelnost dala jí Boženy Němcové »Babička!« V ní se dočteme, jak žili v údolíčku; Jiráskova kronika »U nás« provádí nás celým zdejší krajem a na stránkách poutavého románu »F. L. Věk« vstává poznovu tiché, snivé ráno našeho národního probuzení.

(Dokončení příště).

INSPIROMAT

I. Mladý gentleman, který se hodlá oženit, by se rád seznámil - pokračování.

Ženě můžeš vždycky natlouct, ona už bude vědět proč.
ARABSKÉ PŘÍSLOVÍ.

Ženy jsou všeho schopné. Jsou schopné se dokonce zamilovat do svých mužů.
JÓKAI.

Jen málo slov zní tak pohrdlivě jako slovo manžel.
PITIGRILLI

Manželé žen, které obdivujeme, nám připadají vždycky hloupí.
FEYDEAU.

Když potkáš krásnou ženu, prohlédni si jejího muže.
FRANCOUZSKÉ PŘÍSLOVÍ.

Chceš-li si zachovat přízeň domu, kam přicházíš jako přítel, vyhýbej se stykům s jeho ženami.
PTAHOTEP (Starý Egypt).

Nemáme milovat manželky svých přátel. Dobrá, ale jak se dostat k manželkám nepřátel?
MOORE.

Žárlivost je štěkání psa, které láká zloděje.
KRAUS.

Ženy, uraženy svým milencem, kterého dosud milují, jeví k mužům, na kterého milenec zjevně žárlí, schválně náklonnost, a komedie se nakonec stává skutečností.
STENDHAL.

Muž je žárlivý, když miluje; žena i když nemiluje.
KANT.

Ženská žárlivost je vždycky trochu starší než ženská láska.
JEAN PAUL.

U ženy je láska stejně často dcerou žárlivosti jako její matkou.
BÖRNE.

Muži žárlí na své předchůdce, ženy žárlí na ty, co přijdou po nich.
ACHARD.

Existují tak marniví muži, že jsou hrdí na ty, kdo jim nasazují parohy.
REY.

Žárlivost je oheň — parohy se v něm snad scvrknou, ale ten zápach!
SWIFT.

Člověk není nikdy žárlivější, než když sám začíná v lásce ochabovat. Pak už nevěří tomu druhému, protože cítí, jak málo se dá věřit jemu samému.

GRILLPARZER.

Žárlivost se vždy rodí s láskou, ale vždycky s ní neumírá.
ROCHEFOUCAULD.

Vlastnický instinkt bývá často silnější než sebevětší láska a často bývá také považován za tu největší lásku.
DYGAT.

Zahradníkův pes, i když sám o kaši ve své misce nestojí, vrčí na každého, kdo se k ní přiblíží.
LOPE DE VEGA.

Žárlivost je nedostatek úcty k osobě, kterou milujeme.
BUNIN.

V žárlivosti je víc sebelásky než lásky.
ROCHEFOUCAULD.

Zdání žárlivosti je poslední úsluha prchající lásky.
N. N.

Žárlivost vyžadujeme jenom od toho, na koho bychom mohli sami žárlit.
STENDHAL.

Někdy je příjemné mít žárlivce — pak často slyšíme hovořit o tom, co bychom rádi dělali.
ROCHEFOUCAULD.

Snažte se zdát se věrnou a já se vynasnažím vám to věřit.
MOLIÉRE.

Ženy by povětšinou byly vyléčeny ze žárlivosti, kdyby se jednou nestraně podívaly na své manžely.
SCRIBE.

V milování jde podvod skoro vždy dále než nedůvěra.
ROCHEFOUCAULD.

Mějte ženu, která nevěří tomu, co vidí.
VALÉRY.

Nedůvěra osekává strom lásky.
RUSKÉ PŘÍSLOVÍ.

Není třeba pouze nechovat nedůvěru, nýbrž je nutno mít přímo nechuť k nedůvěře, odhodlanou vzdornost proti náhodám života.
STENDHAL.

Láska existuje jen tehdy, je-li tu společný růst v lůně jediné budoucnosti.
TEILHARD DE CHARDIN.

ŽERTOVNÉ OBRÁZKY

Zpracoval: ing. Jindřich Buchal, ČSA 821, Nové Město nad Metují, 54901.
www.novomestskykuryr.info.

Zveřejněno v „Novoměstském kurýru“ vždy poslední den v příslušném měsíci.
Není určeno pro tisk. © Jindřich Buchal.

Přepychy - Dřízna - kaple Panny Marie Lurdské s oltářem Panny Marie Lurdské. Foto J.B.

Přepychy - kostel sv. Prokopa, v popředí s Farským rybníkem. Foto J.B.